

SOTHØNA

ØSTENSJØVANNETS
VENNER Nr. 12 - juni 1996 - årgang 7

Bladet sendes gratis til alle ØVVs hovedmedlemmer.
Løssalg kr. 30,-

Sothøna redaksjonen

I redaksjonen:

Finn A. Gulbrandsen, Selma M. Monsen,
Anne-Berit Gyberg, Werner Alvestad
– med god hjelp fra styret

Annonseansvarlig: Jan Christensen

Omslagsfoto: Jørn Areklett Omre

Forsidelogo: Anne Durban

Foto: Redaksjonen

Lay-out: Selma M. Monsen/Typer og Form, L. Johnsen

Brev til redaksjonen og annonsebestilling sendes:

SOTHØNA, Postboks 15 Abelsø, 1105 Oslo
Selma M. Monsen, tlf.: 22 27 12 54

Foreningens styre

Leder: Finn A. Gulbrandsen, tlf.: 22 27 28 10

Sekretær: Kari Lønstad, tlf. 22 29 87 67

Kasserer: Tor Jacobsen, tlf.: 22 95 20 20

Styremedlemmer: Torill Carlsen, Kristin Kvarme,
Johan Mollatt, Manuel Rojas

Varamedlemmer: Mari Holtan, Hanne Lønstad,
Ragnhild Magnussen, Odd Frode Ulbrandt.

Kontaktpersoner arbeidsgrupper:

Slåtteng-gruppa: Johan Mollatt, tlf. 22 27 39 93

Standgruppa: Kristin Kvarme, tlf. 22 18 72 20

Overvåkningsgruppa: Finn og Werner

Post til styret:

Østensjøvannets Venner
Postboks 15 Abelsø, 1105 Oslo

Postgironr.: 0801.273.1826

Bankgironr.: 6062.05.12861

Stiftelsen Østensjøvannets Kulturfond:

Representert ved Oslo Byes Vel, Verdens Naturfond,
Fortidsminneforeningen, Akershus 4H og ØVV.

Leder Herman Berger, Bølerskogen 59, 0691 Oslo

Postgironr.: 0824.076.7776

Bankgironr.: 6062.05.13035

Medlemspriser 1996:

Hovedmedlem: kr. 60,-

Husstandsmedlem: kr. 5,-

Foreninger, o.l.: kr. 300,- (minimum)

Firmaer o.l.: kr. 600,- (minimum)

Betales til foreningens post- eller bankgiro

Fuglevakta:

Telefonvakt/Døgnvakt

Ved Faunakriminalitet, syke og skadede fugler

Norsk Ornitologisk Forening, mobil tlf.: 94 72 95 00

ØVVs fuglevakt: Werner Alvestad tlf. 22 27 91 55

Forurensning:

Vannverkets Telefonvakt/Døgnvakt

Ved uregelmessigheter, oljeutslipp etc. tlf.: 22 65 89 60

Sothøna er trykket på Svanemerket papir.

Vi takker våre annonsører for støtte til
utgivelse av dette bladet.

Kjære medlem!

Som du sikkert har oppdaget, er dette nummeret av «Sothøna» sterkt forsinket. Slik er det i en frivillig organisasjon, noen ganger dukker det opp ting som må prioriteres enda høyere enn medlemsbladet. Det sier ikke så lite.

I mellomtiden håper vi at du hygger deg med Østensjøområdet.

Prøv å legge turen utenom spaserveiene. Du har store muligheter på å gjøre nyoppdagelser i området. Har du besøkt det praktfulle området ved Oppsal terrassehus. Ikke alle er så heldige at de har en rekke vernverdige planter rett utenfor stuedøra. La oss håpe at beboerne er seg sitt ansvar bevisst

og tar vare på dette området som etter vår oppfatning er langt penere og mer spennende enn en kjedelig gressplen. På toppen av Tallbergåsen finner du et gravfelt. Her kan du fornemme tidligere tider. Vi oppfordrer deg til å benytte oppgatte stier på dine nye turer i Østensjøområdet.

Tenk globalt! Handle lokalt! Det nytter!

Finn

Aktiviteter høsten 1996

Vi ønsker alle vel møtt til aktivitetene våre!

Tirsdag 14. august:

Norsk ornitologisk forening inviterer til fugletur rundt vannet.

Start fra brua i sydenden kl. 1800.
Turleder: *Paul Berger Hansen.*

Søndag 1. september: Historisk vandring rundt Østensjøvannet.

Fremmøte i krysset Ulsrudveien/Østensjøveien kl. 1300.
Turleder: *Finn.*

Lørdag 14. september:

Botanisk vandring. Vi gjentar suksessen. Bli med Jan Wesenberg og lær mer om plantelivet ved Østensjøvannet. Fremmøte ved brua i sydenden kl. 1300.

Torsdag 19. september:

Medlemsmøte – Skullerudstua kl. 1900.

Pål Hermansen viser lysbilder og kåserer om norsk natur. Han er en av landets mest ettertraktete naturfotografer. I 1993 vant han den prestisjefylte konkurransen «Wildlife Photographer of the year». Det er andre gang han gjester oss. Stor-slåtte fotografier med sikker komposisjon i hvert bilde preger hans visninger. Er du glad i et lysbildekåseri med kvalitetsbilder av ypperste klasse må du sette av kvelden allerede.

Torsdag 14. november:

Medlemsmøte – Skullerudstua kl. 1900.

Denne kvelden er viet lokalmiljøet. Søndre Aker Historielags *Lise Henriksen* tar oss med på en vandring til «Kulturlandskapene lengst sør i Aker». Alle som kjenner Lise vet at hun er en garanti for kvalitet. Hun har skrevet en rekke artikler om kulturlandskap i vårt nærområde og hun har bidratt med flotte fotografier til flere bøker – «Ta vare på Oslo», «Østmarka» av Sigurd Senje. Vi får greie på de områdene som har gått tapt, og de vi har igjen. Lokale temaer er alltid populære, så møt opp i god tid.

Visste du at:

- det er observert 163 fuglearter siden tellingen ble gjenopp-tatt i 1991
- det i perioden 1950–1963 ble observert 141 fuglearter.
- det er observert 7 nye fuglearter ved vannet siden 1991.

- det er observert 201 fuglearter ved Østensjøvannet gjennom tidene.

Visste du at:

- det er påvist 153 plantearter i Oppsalskrenten, flere av dem sjeldne.

- det er påvist tre rødlistearter på Bogerudmyra: Kjempestarr, vasstelg og storandemat.
- hele området rundt Østensjøvannet huser 442 plantearter.
- strandløk er påvist ved Abildsø gård.

Meldinger fra ØVV

Feil ved almanakkbestilling for 1997

Det vises til siste medlemsutsending (Brevdua nr. 1 januar 1996). Her skrev vi at almanakker skulle bestilles på baksiden av postgiroen. Imidlertid er disse bestillingene umulig å få tak i på grunn av Postbankens omlegging ved avlesing av giroer. Vi oppfordrer alle til å bestille almanakken for 1997 på nytt ved å ringe *Odd Frode Ulbrandt* tlf. 22 26 94 29 eller *Mari Holtan* tlf. 22 27 28 23. Dette gjelder også nye bestillinger. Timekalenderen er i A-5 format.

Priser:

Timekalender – 50 kr. (butikkpris ca. 80 kr.).
Almanakk 20 kr. (butikkpris er drøye 40 kr.).
Vår vanlige pris er 30 kr.

Dette tilbudet gjelder bare til medlemmer av ØVV som forhåndsbestiller artiklene. Begge artikler er velegnet til julegave/gave for private og firmaer. Forhåndsbestilte almanakker og timekalendere blir gratis levert på døren.

HAR du flyttet – eller SKAL du flytte?

Vi oppfordrer våre medlemmer til å sende oss melding om flytting slik at medlemsfor-sendelsene kommer riktig og raskest mulig frem til dere. Sothøna vil ikke bli ettersendt hvis ikke melding om adresseendring er gitt.

Medlemsverving

Vi har for tiden en omfattende medlemsverving. Skulle du som allerede er medlem, få en ny giro i postkassa, ber vi deg vennligst se bort fra denne.

Kanskje du kan gi den bort til en bekjent?

Takk for at du er medlem.

Kjære medlem!

Ta en titt på etiketten på Sothøna som du nå har i hånden. Står det et 1-tall foran navnet ditt betyr det at vi har registrert din innbetaling for 1996.

Men står det en 0, betyr det at vi ikke har registrert noen innbetaling for 1996. Har du en 0 – og vet du har betalt? Vi har nå 20 innbetalingsblanketter ligg-

ende der det totalt mangler navn i «betalt av» rubrikken, og det er heller ikke noen signatur i feltet for «underskrift ved girering».

Dessuten har vi samme antall blanketter der det ikke står navn i «betalt av» rubrikken, men en signatur som er vanskelig å tyde i signaturreubrikken.

Er du en av dem som vet du har betalt og har en 0 på etiketten din må du kontakte:

Grethe Brosstad, tlf.: 22 27 51 80
eller skriftlig på adresse:

Oppsal terrasse 2, 0686 Oslo

så skal vi få orden i saken! (Det beste er om du har ditt bank/postgirokontonr. som er belastet for hånden om du ringer, eller oppgir nummeret når du skriver).

PÅ FORHÅND TAKK FOR HJELPEN!

POSTGIRO	INNBETALING	12 - Betalt
Nytt medlem? Ja ☐ Nei ☐ Passiv ☐ Telefonnr. Andre ting du gjerne vil hjelpe til med: Se betalingen for ideer.	Underskrift ved girering/underskriftsgarantier Signatur Betalingsjournalen Venner Postboks 15 Abelia 1105 OSLO	☐ ☐ ☐
12395 60	60 <611774416> 08012731826 +00+	0801 2731826
0801 2731826		0801 2731826

Bokføringsdato 14.02.96
 TH kontonr. 0801 2731826
 Fra kontonr.
 Beløp 60,00
 Arkivreferanse 0454014431

0801 2731826

Hengebjørk

Lavlandsbjørk

Or

Hassel

Vintereik

Sommereik

Rogn

Vi ser på forskjellige trær

OR

OR **ELLER** **OLDER** er slekt av bjørkefamilien. Vekst i form av trær og busker med sagtakkete blad og stilkete vinterknopper med to knoppkjell. Ved frømodningen blir hunnrakleskjellene treaktige, og raklen ligner da en liten konge. Hunnraklene er lange og valseformet på samme måte som hos bjørk. Det finnes 35 arter, derav to som vokser vilt i Norge, gråor og svartor. Gråor er vanlig i hele landet. Den har sittende kongler og spisse blad som er lodne på undersiden. Gråor trives best på leirblandet, kalkrik muldjord. Meget rask ungdomsvekst, stagnerer tidlig.

SVARTOR er et kravfullt lavlandstre som på Østlandet går opp til Mjøstraktene, men er ellers utbredt i kyststrøkene med nordlig grense i Trøndelag. Begge arter kan ta opp nitrogen fra jord-luft.

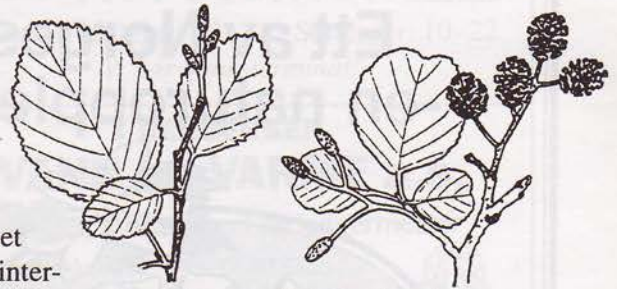
Karakteristisk for svartor er at unge greiner ikke er hårkledd, men noe klebrige og besatt med harpiksvorter. Den har mørkegrønne butte blad, som er enkelt sagtakkete og glatte på oversiden og uten andre hår på undersiden enn små hårdusker i nervevinklene. Hunnraklene er tydelige stilkete.

Blomstringen skjer på bar kvist i mars-april. De stilkete hunnraklene blir i løpet av sommeren faste

og konglelignende. Frøet fallet ikke ut av raklene før ut på vinteren eller om våren. De små, rødbrune nøttene har en kant med luftfylt vev og kan derfor holde seg flytende i vann i lang tid. En stor del av frøspredningen skjer ved at nøttene flyter bort med smeltevannet om våren.

Svartoren stiller ganske store krav til jordsmonn og fuktighet. Naturlig vokser den mest nær bekker og vann. På steder som av og til oversvømmes, vokser den ofte på «rotsokler». Disse soklene er birøtter som går ut fra stammen over jordsmonnet. Ofte fremkommer de i forbindelse med stubbeskudd etter felling. Svartoren skyter ikke rotskudd. Den blir under gunstige forhold et ca. 20 m høyt tre. Som ung danner stammen en gjennomløpende akse. På eldre trær dannes en karakteristisk hvelvet krone, sammensatt av krokete greiner. Barken på eldre trær er oppsprukket.

GRÅOREN kjennes fra svartor på de hårete årsskudd og knopper, de sittende hunnrakler, den glatte, lyse grå bark og på de eggformede spisse og dobbelt sagtakkete blad, som er gråfiltet på undersiden. Gråoren kan bli bortimot 20 m høy. Den har hurtig vekst fra star-

Or. Kvister med blad og kongler av gråor (t.v.) og svartor (t.h.). Oreved brukes til sponplater og brensel; hos gråor er veden lett og myk, hos svartor tyngre og hardere, nesten som bjørkeved.

ten av, men blir ikke særlig gammel. Blomstringen foregår noen uker tidligere enn hos svartor, på Vestlandet ofte alt i januar eller februar. Frøet er vanligvis modent i oktober. Nøttene er lysere, litt større, flatere og har bredere vingekant enn hos svartor. Gråoren foretrekker frisk, fuktig mold- eller leirejord. Den kan også vokse på tørrere mark, men stillestående fuktighet tåler den lite. I barskogområdene vokser den mye langs bekkedar og vann, men de egentlige skoger av or fins mest i gamle hamnehager og i barskogens utkanter. I motsetning til svartor formerer gråoren seg villig ved stubbeskudd. Orens evne til å nytte fritt kvelstoff fra lufta gjør at den virker forbedrende på jordbunnen. Til forskjell fra de fleste andre lauvtrær feller den bladene grønne med stort kvelstoffinnhold. De fleste steder hvor det har vokst or, er det derfor utmerkede plantefelter for næringskrevende treslag.

Spisslønn

Osp

Lind

Ask

Bøk

Alm

Av Grethe Zahl

Aschehoug Forlag
har godkjent
bruk av tegninger

Besøk distriktets oase!

Ett av Norges største hagesentre...
-en naturopplevelse for store og små!

- GODE TILBUD
- BEST KVALITET
- STØRST UTVALG

KOTENGs HAGESENTER

Gen. Ruges vei 107 - Tlf. 22 29 57 00

FLISLEGGER RØRLEGGER

Fornøyd med ditt gamle bad?
Ikke det? Kontakt oss da vel...

Vår spesialitet: Full modernisering av
bad og kjøkken. **16 år i bransjen.**

Butikkutstilling og utsalg av:
Baderomsinnredninger, sanitærutstyr,
rørdeler og fliser. Pensjonistrabatt!

Håndverksservice: **DØGNVAKT**
Snekker. Flislegger. **94 20 14 48**
Elektriker. Rørlegger.

Bademiljø-Experten a.s
Aut. rørleggermester Freddy Botner

Butikk og kontor:
(v/Oppsal T-banest.)

Tlf.: 22 26 26 25

Østmarkvn. 4
0687 Oslo

Fax: 22 27 60 06

bademiljø

- DIN RØRLEGGEBUTIKK

Aluminiumklorid 25%
Middel mot sterk svette i armhulen

Vortemiddel 10 ml

Neglelakkfjerner

Scott-Mathiesens

•• hudvann ••
mot kviser

Fremstilt og pakket av:

A/S DEN NORSKE ETERFABRIKK, Oslo

Takk til våre sponsorer

<h1>RAMM ANNE</h1> <p>INNRAMMING</p> <p>Ekebergvn. 193 B 1162 Oslo Tlf. 22 74 26 88</p>	
	 <p>Hydro Texaco Rustad TONY CHRISTENSEN</p> <p>NY VASKEMASKIN med og uten børster</p> <p>Rustadgrenda 2, 0693 Oslo Tlf. 22 28 03 87</p>

BØLER APOTEK

Mandag-Fredag 09.00-17.00
Lørdag 09.00-13.00

Bølerlia 4, 0691 Oslo, tlf.: 22 26 44 95

OPPSAL APOTEK

Mandag-Fredag 09.00-17.00
Lørdag 09.00-13.00

Haakon Tveters vei 94, 0686 Oslo
Tlf.: 22 26 11 97

OPPSAL UR-OPTIKKA/S

Off. godkj. optiker N.O.F. Jan Gulbrandsen

OPPSAL SENTER - Tlf. 22 26 50 94

Ryen
Servicenter

Enebakkveien 139
0680 Oslo
Tlf.: 22 67 75 15

**LAMBERTSETER
FOTO**

Tlf.: 22 28 05 03
Lambertseter Senter

CENTRA-mat a/s

Manglerud Senter
Tlf. 22 26 53 96

✕ **OPPSAL STORKIOSK** ✕
TIPPESENTER

Åpent: Hverdager: 09-22 • Søndager: 10-22
Vi har bank-terminal!

BERGERSEN
VANN og VARME a.s.

 Autorisert rørleggermester

Enebakkveien 139 - 0680 Oslo
Tlf. 22 29 47 36 - Fax: 22 28 63 99

WRIGLEY *Scandinavia AS*

Selskapsmat

Tlf.: 22 67 64 90

ManglerudBlomster

Manglerud senter
22 26 15 54

TA EN OPTISK SYNSPRØVE
Bøler Brillesenter & Ur A/S

Vi har nå film og fremkalling

Bøler Senter - Tlf. 22 26 22 68

Veien til velvære

TRIMHUSET
TRESKEVEIEN 31 - MANGLERUD
0681 OSLO - TEL. 22 27 75 70

Aerobic - Helsestudio
Solarium - Boblebad - Badstu

WORDBERG AS
Nordberg Aksidenstrykkeri AS

Telefon: 22 67 25 11

 STATOIL **Service Østensjø**

Låvevn. 70
Tlf. 22 26 33 35

Vinter- og sommerveien gjennom Østmarka

AV REIDAR FØNNEBØ

I åsen på Østensjøvannets østside finner vi rester av en gammel ferdselsåre som gikk fra Oslo til Enebakk. Reidar Fønnebø forteller her om registrering av veien og om det arbeidet han har nedlagt for at restene av veien skal bli tatt vare på.

Artikkelen fortsetter fra forrige nr.

Det siste år er det lagt en ny trasée for skiløypa på nordsiden av bilveien. Det var også her vinterveien lå, der skiløypa svinger mot nord/øst opp en liten helling til Kjermetjønn, finner en igjen tydelig den gamle veien. Den fikk nå retning sør/øst over tjønnet, og tok inn et av disse karakteristiske gjel i landskapet, enkelte steder akkurat bredt nok for slede og hest, og fortsatte sør/østover til dammen i Mosjøen.

Etter å ha passert stien til Vangen svinger vinterveien mot nord/øst og kommer ut i Mosjøen i en fin vik, dessverre like ved en av disse hyttene som har grodd opp rundt dette vannet i de senere år. På vannet svinget man igjen mot sør. Bekken fra Mosjøen ned mot Rausjø var uframkommelig, dessuten var det meget tidlig bygd dam her (før år 1800). Altså måtte vinterveien legges ved siden av vannet og bekken.

Den gamle traséen var i 1972 tilgrodd av tett skog, og en forsiktig uthogging av traséen ble foreslått. Imidlertid, i midten av 1970-årene ble hele området helt snauhogget av Oslo Skogvesen, og ved en befaringsområde som ble foretatt høsten 1978, var det nesten ikke mulig å finne igjen hverken sommer- eller vinterveitraséen.

* * *

Veien tok inn mot venstre bredd like ved siden av en annen hytte,

fortsatte sør/østover forbi den førnevnte dam, med en liten bakke, her kom den gamle vei dessverre inn i kanten på en ny skogsbilvei som Oslo kommune bygde sørfra Rausjø for en del år siden.

Det mest skjemmende er en fylling veltet ut av bulldozere, denne bør kommunen dekke til med vegetasjon, så sårene i landskapet virker mindre skjemmende.

Vinterveien bøyde igjen mer mot øst og svinger fint ned mot Rausjøvannet.

Veien var også bare så vidt innom det vannet, svingte igjen mot nord/øst ut mot elva som renner ned i Børtervann. Veien «tok land» på nordbredden av Rausjø, man kan enda se rester etter oppmuringer ved dammen her, men den nye Rausjøveien har fart stygt med det gamle anlegget. Med litt omtanke kunne en fjerne den overflødigste steinen fra nyveien og få fram igjen den gamle traséen. Like nedenfor dammen i Rausjø står det ennå en bru på solide murte brukar, over denne gikk vinterveien og fortsatte på sørsiden av elva forbi tuftene etter Rausjø gård (sørsiden) og ned på myra, forbi Øvresaga, Mellomsaga og Nersaga. I dag er de gamle jordene helt tilgrodd, men like vest for Dammen (nederste stuen) inn mot fjellveggen, synes det oppmuringer etter den gamle vei. Fra tunet i Dammen svingte vinterveien rett østover en tange i Børtervannet, så sørover isen til Nessætervika, forbi tuftene av Nessæter, her ligger det

to røyser som minner meget om gravrøyser, men en kan heller ikke utelukke mulighetene for rydningsrøyser. Disse bør i alle fall undersøkes av arkeolog. Sør/øst for Sætra tok veien ned en kneik mot Lille Breisjø, som var navn på denne fjordarm. I bakken ned mot viken er det solide oppmuringer som synes godt, disse fortsetter ned i vannet, da Børtervannet er oppdemmet flere meter de senere år.

Veien passerte en tange før den gikk over i Møystadfjorden. Vannet og veien svingte rett øst, og like bortenfor plassen Furubråten kan en enda se rester etter den gamle veitraséen.

Omtrent ved Brattefoss gikk vinterveien over i den vanlige veien som slynget seg nedover forbi Møllerstua mot Børter, og videre østover bygda mot Enebakk kirke.

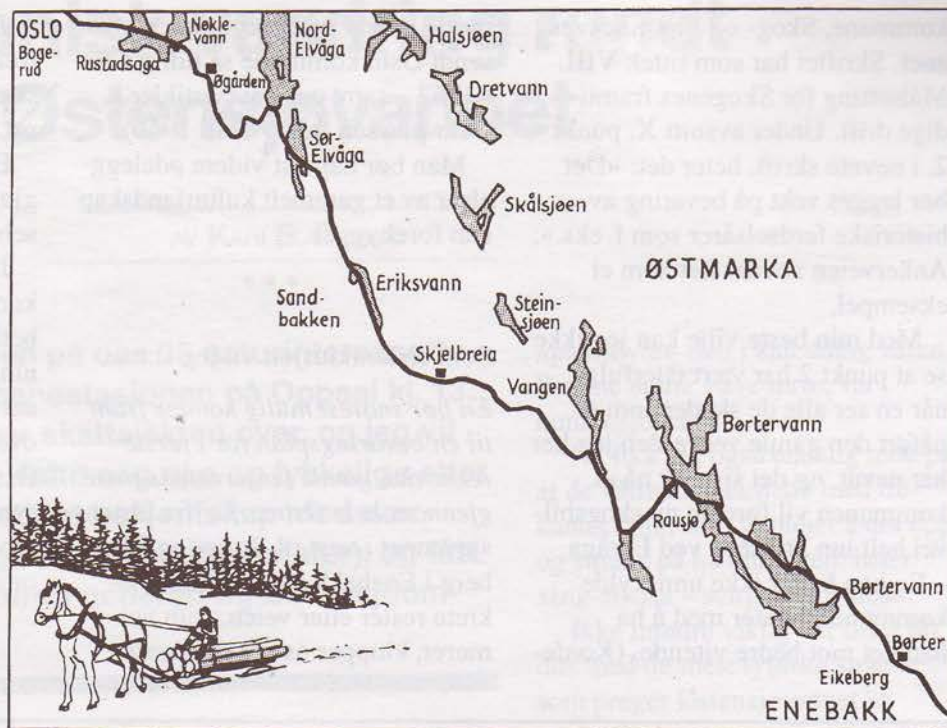
En annen gren av vinterveien svingte fra Børter ned mot elva forbi Ekeberg gård og Slottsåsen.

På denne ås like vest for gården ligger det et fint borganlegg (sannsynligvis fra folkevandringstiden). Fra dette anlegg som har anselige dimensjoner, hadde man fin utsikt over både vinter- og rideveien som her ligger like under den bratte åsen. Jeg vil driste meg til å påstå at også her er det nøye sammenheng mellom ferdselsveier og borganlegget.

Fra Ekeberg fortsatte vinterveien sørover bygda. En må se også denne vei som en direkte fortsettelse av vår vintervei gjennom Østmarka fra Oslo.

Dette er sannsynligvis den eneste av alle de gamle vinterveiene mot Oslo en nå har mulighet til å bevare. Tanken er da å ta veien i bruk igjen for skiløpere. Det kan tilføyes at ved en telefonhenvendelse til Foreningen til Skiidrettens

Kart over Plankeveien,
dvs. Vinterveien.

Fremme i 1971 og 1972, var det stor interesse for dette prosjektet.

Det bør vel også her nevnes, at etter et omfattende forarbeide, vedtok Oslo Formannskap den 20. februar 1975 at vinterveien skulle istandsettes og skiltes. – Imidlertid så tok det dessverre alt for lang tid før vedtaket ble satt i kraft.

Først etter mange purringer fra min side gjennom de senere år, ble endelig en del av skiltene satt opp på ettervinteren 1979. Det er å håpe at dette arbeidet blir fullført dette år.

Siden jeg tok opp arbeidet med bevaring av denne interessante veitraséen, er dessverre enkelte deler av den ødelagt. Største ødeleggelsen skjedde da Oslo kommune regulerte opp Nord-Elvåga og bygget en vei langs vannets søndre ende. Den gamle traséen ble da helt utslettet.

I oktober 1970 ble jeg gjort kjent med at Oslo kommune prosjekterte en ny skogsbilvei fra tidligere vei ved Gullsmøden videre sørover mot Langevannsbekken. *Jeg vil her så innstendig som mulig fraråde at denne veien blir bygget, fordi en da fører motorisert trafikk helt fram til den gamle veitraséen, og ødelegger mulighetene for å få til det påtenkte kulturlandskap som eventuelt bør omramme denne unike veien.*

Vinteren 1978–79 ble det også ryddet en ny, bred hovedskiløype nærmest parallelt med vinterveien.

Denne går på vestsiden av Sør-Elvåga, videre ligger denne på sørbredden av Eriksvann, og krysser over vinterveien like sør for dette vannet. Den nye traséen fortsetter sørover på østsiden av vinterveien

i retning mot Skjellbreiavann. Dette inngrepet er i dårlig samsvar med Formannskapets vedtak, og det faller naturlig å spørre om Skogvesenet har fått de antikvariske myndigheters godkjennelse til å sette arbeidet i gang?

* * *

Vinterveien er ellers nesten intakt helt fra Bogerud og videre gjennom hele Østmarka helt til Børt i Enebakk herred ved Øyeren. Veien er riktignok påført skader ved skogsbilveier som er ført fram til Skjellbreia, og også noe skadet ved Rausjø lengre sørøst i Marka. Ved litt omtanke og forståelse for et gammelt kulturlandskap, bør det være mulig å få tilbake det meste av det opprinnelige naturmiljøet.

Det påtenkte byggeprosjektet for Osloområdet Trekklubb ved Skjellbreia bør en ta opp til ny vurdering. – En kunne heller finne fram til et annet område for denne virksomheten, nærmere Bysætermosen.

Både Øgården og Skjellbreia var hvile- og stoppesteder i den gamle ferdssveien. Begge steder er enda de gamle tømmerhusene intakt. Jeg vil foreslå at Riksantikvaren og Foreningen til norske Fortids-

minnesmerkers Bevaring foretar en befaring til begge de to nevnte steder, og eventuelt kommer med forslag til restaurering og bevaring av både Øgården og Skjellbreia.

Skjellbreia kunne i framtiden tjene som en selvbetjeningshytte for skiløpere og fotturister som ville gå den gamle vinterveien helt til Enebakk, eller omvendt

På et kart utgitt av Oppsal IF: Turkart over Østmarka, er denne veien delvis oppført på det nevnte kart, og også gitt navnet: *Plankeveien*. Navnet er nok dekkende for den trafikk som foregikk langs denne ferdssveien i det 17. og 18. århundre.

Etter tradisjon jeg har samlet av beboere i Østmarka gjennom flere år, er det imidlertid ikke funnet denne betegnelsen, men bare: *vinterveien eller også som før nevnt: Karl XII vei.*

På det ovenfornevnte kartet av Oppsal IF har dessverre karttegneren kommet i skade for å legge traséen feil noen steder, som f. eks. øst for Øgården. Den gamle vinterveien fulgte her Langevannsbekken, svingte inn på Langevann, svingte så mot nord/vest mot Kruggmyr.

Den 27. oktober 1970 fikk jeg tilsendt et stensilert skrift fra Oslo

kommune, Skog- og Fløtningsvesenet. Skriftet har som tittel: VIII: Målsetting for Skogenes framtidige drift. Under avsnitt X, punkt 2, i nevnte skrift, heter det: «Det bør legges vekt på bevaring av historiske ferdselsårer som f. eks.»: Ankerveien nevnes her som et eksempel.

Med min beste vilje kan jeg ikke se at punkt 2 har vært etterfulgt, når en ser alle de skader som er påført den gamle veitraséen jeg her har nevnt, og det siste er nå at kommunen vil føre en ny skogsbilvei helt inn i traséen ved Elvåga. – En kan heller ikke unnskyldte kommunens etater med å ha handlet mot bedre vitende. (Konfe-

rer de brever og beretninger som er sendt Oslo kommune så tidlig som i 1962 – samt også avisartikler i Oslo-pressen fra 1962 til 1966).

Man bør håpe at videre ødeleggelser av et gammelt kulturlandskap kan forebygges.

* * *

Som en konklusjon vil jeg si:

En bør snarest mulig komme fram til en bevaringsplan for i første rekke den gamle vinterveiens trasé gjennom hele Østmarka, fra Østensjøvannet i vest til Børter og Ekeberg i Enebakk i øst. – Alle konkrete rester etter veien, som veimurer, klopper osv. bør snarest

mulig fotograferes. En bør få fremmet en fredning for hele landskapet rundt veien: samt Øgården og Skjelbreia.

En liknende fredning bør også gjøres rundt de andre gamle ferdselsårene ut av Oslo.

Jeg vil her slutte meg helt til den konklusjonen konservator Elisabeth Skjelsvik uttalte i sin beretning om veien langs Østensjøvannets østside (som er en del av ovenfor beskrevne vei gjennom Østmarka): «Veitraséen er godt synlig i lengre strekninger og er et verdifullt kulturminne i Oslo-området.»

Artikkelen har stått i heftet: «Oppsal Vel gjennom 75 år – 1940–1979».

Den er gjengitt etter tillatelse av Reidar Fonnebø.

Fonnebø har bl. a. skrevet boka «Langs Nordmannslepene over Hardangervidda» (Universitetsforlaget 1988). Han ble

født i 1920 og er oppvokst ved porten til Hardangervidda – i Uvdal – og har interessert seg for de gamle spor og vegminner gjennom en menneskealder. Han har vært engasjert til å registrere gamle ferdselsårer i Sør-Norge, og har nedlagt et stort arbeid for å ta vare på våre kulturminner. Den Norske

Turistforenings fortjeneste-medalje er et synlig tegn på denne innsatsen, ved siden av en rekke artikler og publikasjoner.

Artikkelen er fra 1979 og noe av det Reidar Fonnebø advarer mot, er nok gjennomført. (Redaksjonens merknad).

Følgende artikler fås kjøpt fra foreningen:

Erik Damsgaard, Luftfoto av Østensjøvannet

	Ord. pris	Tilbud
Medlemmer	kr. 150,-	kr. 75,-
Ikke-medlemmer	kr. 200,-	kr. 100,-

Jørn Areklett Omre, Høstflukt – Østensjøvannet

Bildet har vunnet 1. pris i fotokonkurranse. Takket være gunstig pris fra trykkeriet har vi følgende tilbud:

	Ord. pris	Tilbud
Medlemmer	kr. 100,-	kr. 50,-
Ikke-medlemmer	kr. 150,-	kr. 75,-

Postkort

Tilbud: 5 ulike postkort

Almanakk	kr. 35,-
Sothøna	kr. 30,-
Klistremerker	kr. 10,-
Tilbud: Fuglerapport 91/92	kr. 10,-
Medlemsnål	kr. 25,-
T-skjorter: Medlemmer	kr. 60,-
Ikke-medlemmer	kr. 75,-

Luftfoto, høstflukt og postkort selges på Abelsø postkontor, samt på Oppsal og Bøler bibliotek.

Send postgiro med bestilling og mottakers navn og adresse, og vi leverer på døren innen en måned. Foreningens postgiro kontonummer er 0801.273.1826.

Botanisk vandring rundt Østensjøvannet

AV KARI B. FRISLID

Søndag 2. juni skinte solen på oss 35 naturinteresserte som var møtt opp ved T-banestasjonen på Oppsal kl. 13. Drøyt fem timer senere var skattejakten over, og jeg vil tro at de fleste, som meg, følte seg rike og lykkelige etter turen. Da hadde vi også stiftet bekjentskap med nærmere 70 plantearter (ifølge mine flyktige notater), og fått innblikk i prosesser i naturen generelt og Østensjøområdet spesielt.

Turlederen, biolog Jan Wesenberg, pendlet naturlig og ubesværet mellom mikro og makro. «Våre» tekniske inngrep, som graving av kanaler og regulering av vannstand, løser noen problemer, men endringene kan bl. a. gå ut over planter som er tilpasset flomperioder og mindre næringsrikt vann. For eksempel er torvmose omtrent forsvunnet fra området.

Varme vestskreinter som tidligere ble beitet, gir fine forhold for varmekjære lauvtrær, og for urter som trives i lysåpent, tørt terreng: flere typer *sildre*, *bergknapp* og *mure*, samt *skrinneblom*, *bakketimian* og *perikum*. Vi luktet og smakte, så og hørte, kjente på behåring og studerte bladtagging. Perikumblader må holdes opp mot lyset, skal en se de ørsmå «knappenålshullene» som egentlig er harpikskjertler. *Prikkperikum* har

smalere blader og mindre tydelige bladnerver enn *firkantperikum*, som til gjengjeld har «firkantet» stilk. At *geitved* har oppfliset bark fordi fanden flådde geita under den busken, kan en jo mene hva en vil om, men en husker nok busken bedre når den knyttes til en slik historie. Like spennende og mer imponerende er det at *maigull* serverer frøene sine i en skål, så de blir spredd ved at regndråpene plasker nedi og «skvetter» dem avsted. Miniaturliv mangler jo heller ikke romantikk; hver hunnblomst har to «kavalere» (eller var det omvendt?) både hos *slåtestarr*, *fingerstarr* og *tuestarr*. Makeløst fint utformet er de ihvertfall, i all sin beskjedenhet.

Ved en gammel hageavfallsplass, hvor en frodig koloni *parkslirekne* (fra Øst-Asia) hadde fått fotfeste, fikk vi en improvisert

«panfløyte»-duo i anledning våren. Rørene måtte være tørre, var konklusjonen.

Nå fikk jeg også endelig rede på at de våtmarksvekstene med trekantet stilk, som vi pleier å dra opp og smake på nå om våren, heter *skog-sivaks* – *scirpus silvaticus*.

Ikke mindre viktig var det å bli dus med de mest typiske stråene som preger Østensjøvannet så sterkt. *Kalmusrot*, trolig importert av Håkon Tveter, er den som står seg best imot vannerosjonen, som tydeligvis er sterk på langsiden av vannet. Svaiende *takrør*, og de stivere *dunkjvelene*, som senere på året får sin karakteristiske mørke «sigarblomst», søker til roligere farvann. Av de mer eksklusive artene vi så, kan nevnes *myrkongle* (en nær slektning av fredslilje), staselige *hundetunger* og en gruppe fager, vill iris, *sverdliilje*. En særlig observant turdeltager, Per Øygard, fant en *dvergforglemigei*, en liten plante som ikke tidligere er registrert ved Østensjøvannet.

Vi takker for fem spennende, opplevelserike og velgjørende timer i hyggelig selskap. Det var en deilig dag ved Østensjøvannet.

Visste du at:

- et voksent tre pumper opp om lag 80 liter vann pr. dag
- trærne regulerer fuktigheten og renser luften
- et tre produserer ca. 370 liter surstoff pr. time.
- treets rotsted virker regulerende på vannavløpet som en svamp.
- et tre fordamper i underkant av 6 liter vann i timen.
- jord, røtter og små levende vesener renser vannet.
- et tre filtrerer 7000 kg støv og gift pr. år.
- det tar flere tiår før et tre er «fullvoksent».
- et tre er beroligende å se på.
- et tre gir bolig til fugler som er hyggelig å ha på eiendommen.
- Derfor skal du tenke deg svært grundig om før du feller et tre. Det tar et noen få minutter å felle og kanskje 70 år før du har et tilsvarende.

Finsefondet

Tildeling av miljøstipendiet for 1996 på Østensjø gård

AV TOR JACOBSEN

Finsefondet, opprettet i 1988, en uavhengig stiftelse basert på private gaver, deler hvert år ut et stipend for å stimulere arbeidet for vern av natur og miljø.

Tildelingen fant sted 21.5.96, og den heldige stipendiat var denne gang Naturvernforbundet i Buskerud.

Østensjøvannets Venner, sammen med Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus, mottok for 1995 stipendiet på kr. 100.000,- for prosjekt vadefugl – å gjenskape våtmarksområde for vadere nord for Østensjøvann.

Som en av fjorårets vinnere, ble det Østensjøvannets Venner's oppgave å være vertskap ved årets tildeling.

Takket være vår venn og trofaste støtte gjennom mange år, Anne Margrethe Møkleby på Østensjø Gård, kunne arrangementet gjennomføres under helt ideelle forhold: Vi møttes i hennes vakre hjem med rike tradisjoner og en

atmosfære som riktig stemte til høytid. Et bedre egnet sted for tildeling av en naturvernpris kan vanskelig tenkes.

«Sikring av biologisk mangfold og opplevelseskvaliteter i jordbrukets kulturlandskap» bragte Naturvernforbundet i Buskerud helt til topps blant 30 søkere fra hele landet i kampen om årets miljøstipend.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Kåre Willoch, overrakte sjekken på kr. 100.000,-.

Også representanter for Finsefondet, Turistforeningen og Østensjøvannets Venner var naturligvis til stede.

Vi fikk også gleden av god og

lødige kunstnerisk underholdning, nemlig av sangerinnen Linn Andrea Fuglseth med noen av sine vakre (og sikkert meget krevende) stev.

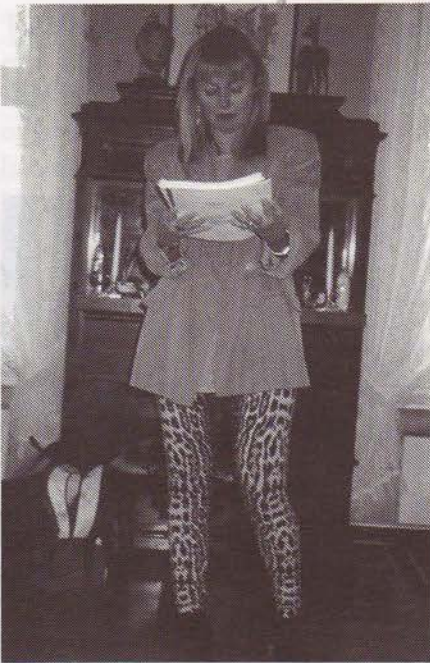
Forfatterinnen Tove Nilsen gledet oss med opplesning fra sin siste bok, «Skyskrapersommer» som har fått en meget god omtale.

I begrunnelsen for tildelingen av miljøstipendiet vektlegges utviklingen av metodikken ENG(LE)VAKT for å registrere verdifulle eng- og beiteområder, og innsatsen for fugler i kulturlandskapet.

Mitt Østensjøvann

AV TOVE NILSEN

Når et romanmanus stopper opp, er det flere ting man kan gjøre, gå på byen, bestille billett til et land hvor ingen venter på norske romaner – eller enklere, gå en tur langs Østensjøvannet.

Så lenge jeg kan huske har landskapet rundt dette vannet spilt en rolle for meg. Fra skyskraperne på Bøler dro vi i flokk og følge ned forbi eterfabrikken – sikker på at hele fabrikkområdet med de skumle giftplakatene ville gå i lufta hvis vi trampet hardt nok i bakken. Om sommeren fanget vi rumpetroll mellom sigarsivene – mine ble det dessverre aldri til frosker.

Om vinteren svingte vi rundt og rundt på skøyteisen, hver og en langt inne i vår egen skøyteprinsessefantasi – før vi stavret hjem med neglesprett i skumringen.

– Blir du ikke lei av å trække rundt nede ved vannet? spør tur-

gåere med villmarkssug og forakt for urbane stier. Nei, jeg blir ikke lei, for jeg vet at jeg alltid kan oppleve noe nytt også der. En gang, i skråningen nedenfor Østensjø gård, møtte jeg en røyskatt som studerte meg like nysgjerrig som jeg studerte den. En annen gang fant jeg en skadet due som ble skeskepasient med eget rom under kjøkkenbenken min, pasienten ble kresen og fet før den fløy sin vei. Og en tredje gang støtte jeg på seks elgokser med stø kurs mot Manglerud.

Den siste bet du ikke på, nei. Ikke jeg heller. Elgokser er oppskrytete dyr som sjelden viser seg andre steder enn i avisenes agurkspalter. Men å vandre langs et vann dreier seg også om fantasier, ikke sant? Om hodebildene som dukker opp mens toppdykkere og gjess glir forbi. Jeg har et yndlingssted langs kanalene, jeg sier ikke nøyaktig hvor, men den

lokalkjente skjønner retningen når jeg sier at det er like ved et av de jordene hvor det en gang ble dyrket lin. Dit går jeg på sene sommerkvelder. Der står øyestikkere med glinsende vinger stille i lufta. Der bølger varm brenneslelukt og kjølige streif av mjødur. Der går det an å gli inn i en slags tidslomme, slik at man fornemmer noe av livet om utspilte seg blant menneskene som bodde her før oss. Der kan man se for seg Kristianiaboernes sommerflukter til Bakkehavn og festlighetene på Abildsø gård, det er like før man glir inn i ballsalen ...

Så peser selvfølgelig en jogger forbi.

Da er det bare å komme seg hjem igjen.

Hvor romanmanuset av en eller annen grunn går videre.

Vi anbefaler Tove Nilsens siste roman: «Skyskrapersommer».

Videre nevnes gjennomføringen av slåttekurs, arbeidet med typeområder og arbeidet med veiledning av den enkelte grunneier på gården.

I presseomtalen fra Finsefondet heter det:

«Finsefondet ønsker med denne tildelingen å honorere at stipendvinneren driver praktisk feltarbeid på Ryghsetra i Nedre Eiker og har vist hvordan metodikk kan anvendes for å registrere verdifulle eng- og beiteområder. Med dette har de også synliggjort et av Sør-Norges mest interessante engområder.»

Prisvinneren opplyser dessuten: «Tildelingen av stipendet gir Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) mulighet til å videreføre flere sider av arbeidet rettet mot jordbrukets kulturlandskap. Pengene skal anvendes i arbeidet i 1996 og 1997, og kr. 50.000,- er øremerket til videreutvikling av ENG(LE)-VAKT, en metode for enkelt å bedømme biologisk verdifullt kulturlandskap.

Sentralt i metodikken er, i tillegg til karplanter, å finne andre verdifulle indikatorarter blant lav, mose, sopp, pattedyr og fugler. Sommer-

en 1996 planlegges det samlinger i bl.a. Flesberg kommune, der fagfolk med ulik bakgrunn trekkes inn.

Videre biologiske registreringer på Ryghsetra tilgodeses med kr. 15.000,-, mens det skal settes av kr. 35.000,- til utvikling av metoder for å overvåke fugler i kulturlandskapet. Her vil Åssida i Øvre Eiker være feltområde, og arbeidet vil skje i samarbeid med NOF Øvre Eiker.»

Østensjø gårds historie

AV FINN A. GULBRANDSEN

Tidligere har vi hørt om steinalderfunn ved Østensjø gård, ribbungehøvdingen Audun Austansjor og Kronen som overtok jordeiendommene etter kirken. Den kjente Colbjørnsenslekten fra Solør avsluttet sitt 70-årige eie av Østensjøgårdene da Anna Colbjørnsdatter solgte til Haagen Jenssøn i 1730. Jørgen Young eide Søndre Østensjø fra 1811–37, og Lars Haagensens slekt eide Nordre. Halvor H. Tvetter kjøpte Søndre Østensjø av Youngs etterkommere i 1838. I 1868 fikk han også kjøpt Nordre Østensjø av konsul Thomas J. Heftye. Østensjøgårdene var igjen samlet på to hender.

Epoken under Haakon Tvetter

Haakon Tvetter ble født 2. januar 1844 på Søndre Østensjø – foreldrene Halvor og Nikoline Tvetters gård. Han kom til å føre farens jordbrukstradisjoner videre på en meget respektfull måte. Odelsgutten Haakon ble fra første stund oppdratt og utdannet med tanke på at han skulle bli jordbruker. Halvor passet på å ha ham med seg i daglig virke. Slik fikk Haakon en glimrende opplæring. I årene 1860–63 fikk han praksis hjemme på gården. Parallelt leste han engelsk og bokholderi og tok undervisning i hagebruk. I årene 1863 til 65 var han student på Landbruks-høyskolen på Ås. Der tok han «Examen med Udmerkelse». Kunnskapene delte han med elevene fra Vinterlandbruksskolen. De var i praksis på Østensjø. I tillegg holdt han på med landmåling.

I 1867 ble Haakon ansatt som forvalter av *Ladegaardsøens Hovedgaard* (Bygdøy Kongsgård). Der fikk han bruk for kunnskapene sine, og han drev Kongsgården frem til et mønsterbruk. Han fikk rikelige muligheter til å praktisere sine jordbrukskunnskaper. Gjennom utenlandsreiser besøkte han en rekke utstillinger og mønsterbruk. Han deltok også på utallige jordbruksmøter.

Den 16. juli 1872 giftet han seg med sin Agnes, født Rotnes.

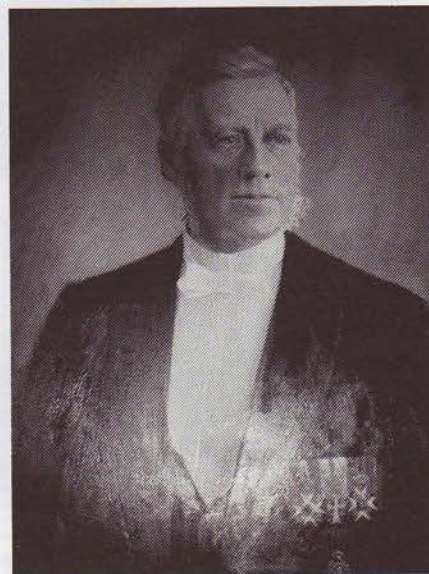
Han var derfor vel forberedt da han den 19. juni 1875 kjøpte Østensjøgårdene, Nordre Langerud og forpaktningen av Bogerudmyra av foreldrene sine. Kjøpesummen var 20 000 spesiedaler. De gamle flyttet inn i det nyrestaurerte våningshuset på Nordigården.

Den 10. september samme år døde Halvor. Nikoline sovnet inn den 13. oktober 1883.

Bare 17 dager etter at Halvor døde, fikk Østensjø gård et fornemt besøk. Hennés Majestet Dronning Sophie, kronprins Gustaf og tre prinsesser av Waldock hadde tatt veien opp fra Christiania for å avlegge en visit på gården. De kongelige med stort følge tilbrakte flere formiddagstimer på Østensjø.

Det var litt av en storgård som trettiåringen overtok. Halvor hadde utvidet bruket fra 300 til 700 mark. I noen år forpaktet Haakon i tillegg Abildsø gård. Fra 1901 var også deler av Ulsrud gård (g. nr. 145 b. nr. 2) i hans eie.

Den unge mannen la mange av sine krefter inn på at Østensjø skulle drives som et moderne mønsterbruk. Oppgavene var mange. Han fortsatte også med å

Haakon Tvetter

ta i mot landbruks elever; blant dem statråd Joh. E. Mellbye.

Tvetters gjøremål utenom gårdsdriften

Haakon Tvetter var en naturbegavelse når det gjelder administrasjon og organisering. Han fikk anledning til å utfolde sine talenter i et langt virke i kommunalpolitisk tjeneste. Vi lar avisen Akersposten berette for oss:

«Ved sidste valg i Akers sparebank gik Sekretær Haakon Tvetter, som før meddelt, ud af Bankens Direktion, efter at have været dens medlem uafbrudt i 28 Aar Endnu staar han derimod midt oppe i det kommunale Virke, men det var dog først efter sterke og indtrængende Opfordringer, Hr. Tvetter for vel et Aar siden endnu en gang paatog sig det byrdefulde Hverv som medlem af Formanskabet og Viceordfører. I Anledning af hans Fra-træden fra Bankens Direktion vil vi nedenfor gi en Oversigt over en virksomhed, som hører til de mest omfattende i Aker Kommunes Historie.».... (Akersposten, lørdag 10. mars 1906)

Tveters dyktighet og arbeids-
evne ble også benyttet i det offent-
lige liv. Fra han var ferdig på Ås
og bortimot resten av sitt liv var
han aktiv høyt og lavt i Aker
kommune.

Allerede i 1968 ble han medlem
av Direksjonen for Aker Sognesel-
skab. Her satt fram til 1882. I de
elleve siste årene var han enten
formann eller viseformann. Rett
fra Aker Sogneselskab gikk veien
til Direksjonen i selskapet for
Norges Vel der han var medlem i
1882 til 84. I 1884 ble han ansatt
som sekretær i Norges Vel, en
stilling han hadde i rundt 14 år. I
1892 gjennomgikk selskapet en
betydelig omlegging under ledelse
av Tveter. I perioden han var ansatt
i her, var han også redaktør av
selskapets tidsskrift. Fra 1882 og
seksten år fremover redigerte han
Morgenbaldets Landbrugstidende.

Han ble utnevnt som medlem av
den kongelige kommisjon
angående naborettsforhold i 82.

Han representerte Akershus
fylke på Stortinget fra 1889–91 og
var statsrevisor i 1891–92.

Tveter har innehatt bortimot alt
av kommunale tillitsverv. Vi nev-
ner skolekommisjonen 1875–94,
medlem av kommunestyret i en

Agnes Tveter

30-årsperiode fra 1877 sammen-
hengende!

Han var kommunens ordfører fra
1881 til 89 og varaordfører fra
1905 til 1907.

Den 27. februar 1878 ble det
nedsatt en komité om deling av
Akers herred. Innstillingen var klar
25. oktober 1879 og Tveter var en
selvskreven deltaker. Videre var
han medlem av skattelovskomiteén
av 1880, veikomiteer i 1877, 80 og
83. De behandlet spørsmålet om
naturalarbeidets avløsning.

Aker kommune kjøpte skogene
omkring Nøklevann i 1897. Tveter

var formann i styret for disse
skogene, medlem av Østre Akers
kirketilsyn og styret for menig-
hetenes lønningsfond.

I en årrekke var han medlem av
Akers «Sundhedskommission» og
en kort tid av fattighetskomiteén.
Tveter har antagelig vært inno-
m alle mulige kommunale komiteer
bortsett fra «Ligningskommisio-
nen». Hvordan var han så som
politiker? Vi lar «Akersposten»
overta igjen:

«Hr. Tveters kommunale Virk-
somhed har strukket seg over et
saa langt Tidsrum, at han har faaet
se Kommunens Udvikling ske med
en rivende Hurtighed fra en
forholdsvis enkel Landkommune
til en af Hovedstaden Nærhed
sterkt paavirket Kommune med et
stort administrativt Apparat.

Ordførerstillingen er under alle
Omstændigheder byrdefull og har
altid været det; men Tveters Ord-
førrertid har faldt i en Tid, da For-
mandskabets hele Kontorpersonale
var en Sekretær (Thv. Kjelsen),
som anvendte en del av sin Tid i
Kommunens Tjeneste. Hvilket
forøget Arbeide der under disse
Omstændigheder maatte falde paa
Ordføreren personlig, behøver ikke
at paapeges.

Østensjø gård ca. 1880. Legg merke til at stabburet på Nordre Østensjø står nærmere vannet enn i dag.

Den første tekniske Funktionær i Aker var Ingeniør Bay, der ansattes fra 1884 med 14 mod 14 Stemmer, i det Ordførerens (Tveters) Stemme gjorde Udslaget. Den Letsindighet at ansætte en Ingeniør i kommunen vakte dengang stor Forbitrelse og gav Anledning til en voldsom Agitation mod Tvetter. Sagen var, at Tvetter havde fuldt aabent Øie for de Krav, som Kommunens voksende Udvikling reiste; men da Nitiaarenes Flot-hedsraseri gik fra Kristiania ud i Aker og smittede det kommunale Styre ogsaa her, viste det seg, at Tvetter ogsaa var det kolde, klare Hoved, som ikke lod seg rive med av Jobbefebere. Han havde levet længe nok til at se disse periodisk tilbagevendende Bølgeslag i den økonomiske Udvikling, og han saa Nødvendigheden af at indrette sig med det for Øie, at der vilde komme magre aar efter de flotte. Han blev derfor i Nitiaarene Sparemanden, der stemte mod Oprettelse af den kommunale Pensionskasse. Han var mod Indførelsen af Byggereglerne. Under disse Afgjørelser staa Tvetter ofte omtrent alene, og hans Modstand med alt dette var saagodtsom uden Virkning. Men senere Tidens sørgelige Erfaringer har allerede givet ham Ret i meget. Nu gaar Be-stræbelserne ud paa at indskrænke

Jobbetidens flotte Foranstaltninger, for hvilke Skatyderne nu maa svide. Men det er ingen let Sag.

Tvetter har under alt dette dog ikke godt træt; hans Arbeidsevne og Virkelyst synes uopslidelig. Han er ikke af de smidige Naturer, som føier sig elastisk efter de vekslende Strømninger og Stemninger. Tvertom har hele hans Livsvirke været baaret af et bestemt, udpræget individuelt Syn paa det offentlige Livs ledende Principer, og der kan neppe peges paa et eneste Exempel, hvor han har bøiet eller firet paa sin Overbevisning under Opinionens Tryk.

En saadan Mand vil uvægerlig komme til at staa i mangen Dyst, og det vil ofte se ud for dem, der kun kommer i fjernere Berøring med ham, som han er en steil og lidet tilgjengelig Natur.

For mange staa Tvetter ogsaa i dette Lys, og det er et uudsletteligt Bevis for hans store dyktighed og for den ubegrænsede personlige Tillid han nyder, at han tiltrods herfor altid har været trukket frem af sine Sambygninger ved alle Valg. Han staa i vort kommunale Liv tilbage fra en Tid, der udmerkede sig mere ved sterke Karakterer og udprægede Personligheder end den nærærende Tid, en staut og kraftig Skikkelse som virker sterkt kontrasterende mod

de mange smidige og opportunistiske yngre Mænd som vor Tids parlamentariske og kommunale Liv gjennemgaaende har kaldt paa Skuepladsen, en Iakttagelse, der gjælder Aker saavel som kanske de fleste andre Valgkredse i vort Land.

Tvetter er Indehaver af Kongens Landbrugsmedalje fra 1876. Han blev Vasaridder i 1886 og Olafs-ridder i 1904».

* * *

På Østensjø gård gikk livet sin gang. Haakons kone, Agnes, skjenket ham seks døtre, Borghild, Haldis, Agnes, Dagny, Valborg og Aagot. Agnes hadde antagelig et sterkt sosialt sinnelag. Ved kongelig resolusjon ble hun oppnevnt som medlem av kontrollkommissjonen for Dr. Dedichens sinn-sykeasyl for et tidsrom av 6 år fra 1. januar 1909.

I perioder ble store deler av gården leid bort. Dette var vel helt nødvendig dersom Haakon Tvetter skulle rekke alle sine offentlige gjøremål.

Den 30. januar 1930, like etter sin 86. fødselsdag døde Haakon Tvetter på Østensjø gård.

Et langt, rikt og arbeidssomt liv var slutt. En «høvding» var borte.

I neste nummer tar vi for oss perioden fra 1930 og frem til i dag.

Kilder:

Særoppgave fra ukjent lærerstudent. (Kan noen hjelpe oss med studentens navn?) Oppgaven har følgende kilder:

Bøker:

Edvard Bull: *Akers historie*. Kristiania 1917.
Henning Sollied: *Akersgårder*. Oslo 1947.
Arno Berg: *Den gamle bygningskulturen i Aker*. Oslo 1955.
Wilhelm Larsen: *Norske stamtafler I*. Kristiania 1868
Norsk biografisk leksikon. Kristiania 1923.

Tidsskrifter o. l.:

St. Hallvard nr. 36: *Vaterlandskongen Oslo 1958*.
Haakon Tvetter: *Et hundrede aarsminde. Optegnelser for familien*. Kristiania 1907.

Utrykt:

S. A. Sørensen: *Om Gaarden Østensjø og Pladsen Bogerud i Aker*.
Div. skrifter fra Riksantikvaren og Byantikvaren i Oslo.

Muntlige kilder:

Samtaler med museumsdirektør Pål Hougen.
Samtaler med Bjarne og Anne Margrethe Møkleby.

Til artikkelen i dette nummer er det ført samtaler med Anne Margrethe Møkleby.
Om Haakon Tvetters politiske virke er stoffet hentet fra en artikkel signert D. T. i Akersposten nr. 11, lørdag 10. mars 1906.

Fortidsminneforeningen i Oslo og Akershus

Vi presenterer Fortidsminneforeningen som er med i Stiftelsen Østensjøvannets kulturfond.

Fortidsminneforeningen, stiftet i 1844 og verdens eldste kulturminneorganisasjon, er en landsomfattende, ideell og frivillig organisasjon, med ca 8.000 medlemmer, fordelt på 21 avdelinger, hvorav vi, *Oslo/Akershus avdelingen*, er den største med ca 2.600 medlemmer. Foreningen eier 40 eiendommer, deriblant 15 middelalderbygninger. Vår avdeling forvalter Vøienvolden gård på Sagene. Foreningens hovedmål er: «å arbeide for bevaring av verneverdige kulturminner i sitt distrikt, samt å skape allmenn forståelse for verdien av disse». Som selvstendig og frivillig organisasjon kan vi på uhildet grunnlag uttale oss i kulturminnevernssaker, være «vaktbikkje» og gi seriøs informasjon til politikere i vernesaker. Det utføres en betydelig frivillig og ulønnet innsats av styre- og utvalgsmedlemmene.

Styreleder er *Kristen Grieg Bjerke*.

Vår forening arbeider for

– Informasjon og opplysningsvirksomhet i forbindelse med vern av kulturminner og kulturmiljøer/landskap

Vårt medlemsblad, *FREMTID FOR FORTIDEN*, kommer ut 4 ganger pr år. Det inneholder foruten medlemsnytt, artikler om aktuelle kulturvernssaker i Akershus og Oslo. Sammen med *Grorud historielag* ga vi fjor ut *Vandring*

på Grorud, en kulturhistorisk guidebok for Groruddalen. Foreningen har utført en rekke registreringer, bl. a. interiørregistreringer i Oslo og hageregistreringer i 9 Akershuskommuner. En registrering av alle 210 ikkefredete hus (før 1930) i Kvadraturen i Oslo, *Kristiania i Sentrum*, er under utgivelse.

Foreningen vil i år introdusere en egen *Kulturvernpris* eller -ris, som skal utdeles for godt eller dårlig kulturminnevern.

– *Fagpolitisk påvirkning i kulturvernssaker*

Oslo og Akershus avdeling har utarbeidet mange bevaringsplaner for flere områder både i Oslo og i Akershus. Foreningen foretar befaringer, skriver uttalelser i reguleringssaker og deltar aktivt i aksjoner for bevaring av kulturminner og kulturlandskap. Vi er høringsinstans for plansaker i Oslo kommune.

– *Medlemsaktiviteter, inkludert aktivitetene på vår eiendom Vøienvolden på Sagene*

I år blir det medlemstur til Øyeren og fellestur med Buskerud avd. i Pilgrimsleden. Til høsten skal vi holde et kulturminnevernseminar og et kurs i byggeskikk. Kulturminnedagens tema i år er *Troens hus og dødens hager*, og vi planlegger en vandring og/eller foredrag den 15. september. 1996 er også et planleggingsår for *Kulturminneåret 1997*, hvor vi arbeider med et prosjekt om bading og friluftskultur, *SOL, SOMMER, VANN*

Vøienvolden gård, et fredet gårdsanlegg på Sagene, som er en

testamentarisk gave til Foreningen, vil ha sommeraktiviteter hver søndag fra juni til og med Kulturminnedagen. Det blir utstillinger, konserter, brukmarked, kafé og omvisninger.

– *Administrasjon/økonomi*

Sekretariatet, (1,5 stilling) deler kontorlokaler med Fortidsminneforeningens hovedadministrasjon i den fredete Magistratgården i Dronningensgt. 11.

Finansiering:

Medlemskontingent fra private, firmaer og kommuner i Akershus, bidrag fra Oslo kommune og Akershus fylkeskommune. Administrasjonsbidrag fra Vøienvolden og noe inntekter av salg fra egne publikasjoner.

Medlemskap i foreningen koster 250 kr pr år. Dette gir gratis adgang til alle foreningens eiendommer, reduksjon på alle foreningens produkter og tilbud om turer og arrangement. Man får Foreningens årbok, 4 nr av *FORTIDSVERN* og 4 nr av *FREMTID FOR FORTIDEN*. Vi ønsker alle kulturverninteresserte velkommen i vår forening, ring:

22 41 10 78 / 22 42 27 32

og meld deg inn!

Oslo, 10. april 1996

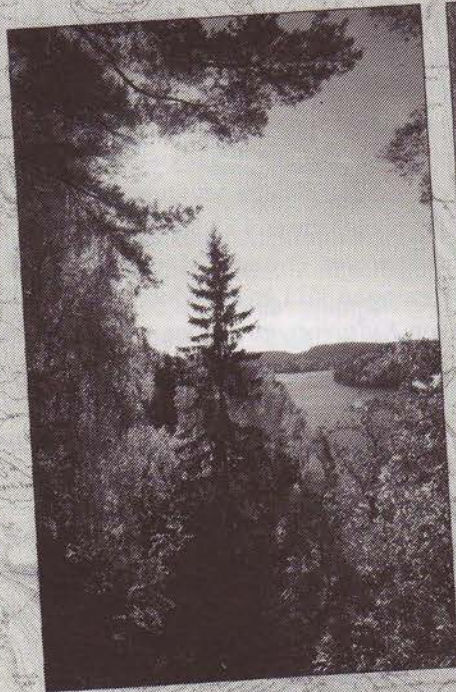
*Anne-Berit Breisjøberget
daglig leder*

BJARNE JENSEN • JØRN AREKLETT OMRE • BÅRD LØKEN

MARKABOKA

Oslomarkenenes turmål og merkesteder

Fra tid til annen dukker det opp nye markabøker. Interessen hos en gammel Østmarktraver er stor. Dukker det opp nye, inispiserende innfallsvinkler? *Markaboka* er skrevet av Bjarne Jensen med fotografier av Jørn Areklett Omre og Bård Løken.

AV FINN A. GULBRANDSEN

Bjarne Jensen er journalist i Aftenposten. Slekta hans på farssiden har bodd på Sandungskalven i Normarka i fem generasjoner. Forfatteren har bl. a. derfor inngående kjennskap til markakulturen. Tidligere bøker er «Stuene i marka» og «Skogsfolk og revestreker».

Bård Løken er naturfotograf, spesielt glad i norske landskap. Han har også vært en hyppig gjest ved Østensjøvannet og presenterte for en tid tilbake en rekke bilder herfra i OBOS-bladet. Tidligere bøker er «Oslomarka» med tekster av Lars Saabye Christensen og «Norgeskalender» 1996.

Jørn Areklett Omre er vel kjent for de fleste ØVV'ere. Han har tatt forsidebilde på fire «Søthøneblader» (inkl. dette nummer) og bl. a. foreningens nye «poster» – Høsttrekk. Natur- og landskapsfotograf med hovedvekt på skog og fjell. Han hardeltatt på en rekke utstillinger i ut- og innland. Bildene hans har vært representert i en rekke norske og utenlandske tidsskrifter.

Allerede før man åpner boka fornemmer man at dette er et kvalitetsverk. Likeså gjenkjenner man vårt nærmiljø på omslaget. Sprakende bål, snø, en deilig rast og i bakgunnen Lutvann og Grorudalen. Samme med et oversiktsbilde av Nøkle vann. Knallgode bilder. Her er det bare å komme seg mellom permene.

Allerede på motsatt side av tittelen finner vi et av Jørns mesterverk – sopp foran en gammel stubbe. Hvordan i all verden er det mulig å ta slike bilder?

Boka inneholder omtale av områdene i marka: Nordmarka, Romeriksåsen, Lillomarka, Krokskogen, Østmarka, Sørmarka, Bærumsmarka og Vestmarka.

Denne anmelderen konsentrerer seg om Østmarka. Forfatteren greier raskt å inspirere til turer. Kortfattet og greit får vi forklart bakgrunnen for at Sarabråten ble Oslomarkas første serveringssted og om alle de celebre gjester konsul Thomas J. Heftye inviterte hit. Et bilde fra Hauktjernkløftene vekker interesse for igjen å ta seg innover til barndommens rike.

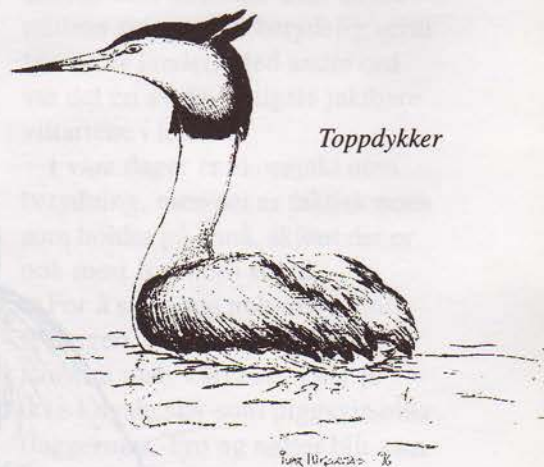
Så bærer det innover til Ram-

Arvingenes side

AV FINN A. GULBRANDSEN

Toppdykker

Toppdykkeren tilhører lappedykkerfamilien. Den er familiens største fugl på størrelse med en stokkand. I praktdrakt (sommerdrakt) har den en svart, todelt fjær-topp på issen. Typisk for fuglen er det svarte og rødbrune kinnskjegget. Under flukten kan du se to hvite felter på hver side. Føttene er omtrent som hos de andre lappedykkerne med store hudfolder som går ut fra hver enkelt tå. Fuglen hekker gjerne i hettemåkekolonier.

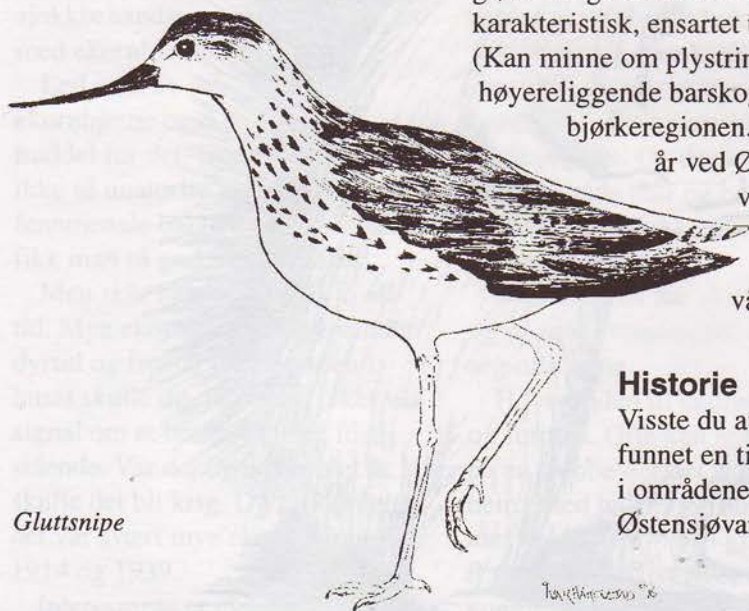

Toppdykker

Den nyter da fordeler av hettemåkas beskyttelse. Den holder til i næringsrike vann der den har reir i sivvegetasjonen. Den legger 3–4 egg. Føden består av fisk, vanninsekter og krepsdyr.

Gluttsnipe

Gluttsnipa er i slekt med rødstilk, grønnstilk og skogsnipe. Den er den største av disse fuglene. Den er nokså lys, har store svarte lengdestriper på ryggen. Beina er grønnaktige. Lokketonen er et karakteristisk, ensartet tju, tju, tju. (Kan minne om plystring). Ruger i høyereliggende barskog og i bjørkeregionen. Sees hvert år ved Østensjøvannet i trekk-tiden på våren.

Gluttsnipe

Historie

Visste du at det er funnet en ti steinøkser i områdene rundt Østensjøvannet? De

befinner seg i dag i magasinet i Universitetets oldsakssamling. Fire av øksene er funnet på jordene ved Abildsø gård. De andre er funnet lengre unna vannet. Dersom skolen du går på har et hefte som heter «Oslo dalen», kan du se et kart over de steden er øksene er funnet.

I «Sothøna» nr. 6 kan du lese en del om disse øksene. Det er mye som tyder på at det har vært en steinalderboplass ved Østensjøvannet, men det finnes ingen sikre bevis på det.

Rundt Østensjøvannet er det også flere gravhauger. På toppen av Tallbergåsen kan du se flere.

En av haugene er merket.

stadslottet. Nytt naturreservat? Les og bli inspirert til en tur. På vei vestover igjen legges runden innom Losby. Her som ved Østensjøvann sliter man med vern – hvilket kulturfattig land vi er!

Trekløveret Jensen, Jørn og Løken tar oss med i padlernes paradisi i Østmarka – fra Mønevann til Børtevann. Til slutt i Østmarka står Svartoren for tur – denne merkvordige tarmen av en innsjø som øser villig til sine gjester med opplevelser. Har du ikke vært der? Vi vet hvor du finner motivasjon.

Med det samme vi er ved Bysetermosen legger forfatteren turen raskt bortom Østmarka naturreservat i Rausjøområdet ved Børtervann. Elg og dype skoger. Urørt natur.

Forøvrig gir boka en kortversjon av kampen for å få vernet Katnosa – Spålen området i Nordmarka. Her kan du oppleve uberørt urskog.

Boka gir deg en duft av granbar, markas kulturlandskap og natur inn i stua. Bjarne Jensen skriver med lett penn, og du blir inspirert til å finne nye stier. Nyt naturbildene som fanger inn de stem-

ninger du bare finner i naturen, tatt av to av landets mest kresne og kvalitetsbevisste naturfotografer. Fotografer som gjerne sitter i timesvis og venter på det rette lyset. Kjøp boka – kos deg med den, og la den drive deg på nye stier i marka året rundt.

Den ideelle gavebok til friluftinteresserte.

Ekorn

Tsjkk, tsjkk” kommer det fra tretoppen, og snart piler et gråbrunt lyn fra den ene kvisten til den andre, det ser nesten ut til at lynet har vinger. Men det er vår firbente yndling, det lille ekornet som boltrer seg så elegant i luften. Og like rask er den på bakken, ja, det sies at den tilogmed behersker bøljan den blå, med halen som seil ...

IVAR HAGENSTAD · 96

AV YNGVE KVEBÆK

Yggdrasil het verdenstreet i norrøn mytologi. Det var en ask med tre røtter som sto i hver sin kilde og med greiner utover hele verden. I toppen av treet satt en ørn, og ved røttene holdt draken til. Avstanden mellom dem var så stor at de måtte ha en budbærer til å løpe fram og tilbake når de skulle meddele seg. Og hvem var vel mer selvskreven til det enn ekornet Ratatosk. Den

spretne skapningen pilte fram og tilbake skjellsord og reprimander, for det var kampen mellom det onde og det gode i verden som sto på. Slik sett var Ratatosk en liten, men likevel betydningsfull fredsmegler i det store maktspeilet.

Hvis vi ikke er litt slemme og kaller den en forbasket intrigemaker som fór fram og tilbake og sådde splid med sladder og ukvems-

ord. Liten tue kan som kjent velte stort lass. Men så slemme skal vi ikke være. Det var nok helst slik at ekornet var den sikreste budtjeneren man kunne tenke seg når det nå engang var i et tre det hele foregikk. Telenor var jo ikke mye å skryte av dengang.

Ekornet er intet unntak når det gjelder skummel symbolsk betydning i vår folketro. Riktignok var

ekornet altfor sjarmerende til at det ble overlesset med negativ omtale. Det er til og med forbundet med lykke å møte et av dem på sin vei. Fikk man som ugift tak i ekorntenner, kunne de legges under puta når man gikk og la seg for natten. Dermed ville det avsløres hvem som skulle bli den kommende ektemake. Alt etter hvilke forventninger man har kan det jo diskuteres hvorvidt det like gjerne burde forblitt en hemmelighet ...

Dessuten kunne ekornkjøtt kurere dårlig matlyst og tannverk. Et barn som var lei til å skjære tenner, ble kvitt uvanen hvis man gned litt ekornhjerne inn i gummene. Stakkars barn – de måtte ikke bare lide seg gjennom dynger av fisk og grønnsaker, men også sjokkbehandle smaksorganene med ekornhjerne!

Led man av svimmelhet, var ekornhjerne også et utmerket middel for det. Det var kanskje ikke så unaturlig i og med ekornets fenomenale balanseevne. Dessuten fikk man så god hukommelse.

Men skår i gleden er det jo alltid. Mye ekorn rundt huset varslet dyrtid og frostår eller at noen i huset skulle dø. Ekorn på taket var signal om at brann var nær forestående. Var det mye ekorn et år, skulle det bli krig. Og faktum er at det var svært mye ekorn i både 1914 og 1939.

Interessante er eldre beretninger om ekorn som seiler på vannet med halen som seil. Dette skriver den svenske biskopen Olaus Magnus på midten av 1500-tallet. 50 år senere beskrev presten Peder Claussøn Friis om samme fenomen: «Dette dyr kan merkelig vel svømme enda det har en lang og lodden rumpe, thi han setter stumpen i været og svømmer over vannet som er en fjerdedel av en mil langt, og de svømmer gjerne i flokker og mange tilsammen. Der som de kommer til en båt eller et skip på fjorden, da løper de stundom opp i den og over på folkenes hoder og oppetter masten, for de søker alle oppover. Så springer de

ned igjen og over bord og svømmer til land.»

I Sverige var de små dyrene undersåttene til havfruen. Hvert syvende år syntes hun det var litt for mange av dem og lot dem seile av sted over havet på en bordbit «med rumpan til seg!».

Nå er det selvfølgelig ikke vannet som er ekornets rette element. Det er i skogen det stortrives enten det er barskog eller løvskog. De skarpe klørne gir godt feste i trærne, og den store halen gir ekstra god balanse. Som oss mennesker sover det om natten og er i full vigør om dagen. Opp og ned i trærne, ut til de ytterste grenspissene og av og til et luftig svev til nabotreet. Blir det forstyrret eller føler seg usikker, kommer det en masse skvaldrende lyder som til forveksling ligner kjefting og smelling. Et viktig signal til sine brødre og søstre i nærheten om å være på vakt. Og de skal passe seg, for både mår og hønsehauk er på konstant utkikk etter de små lekkerbisknene.

Men ekornet har skarpe sanser og er rask i vendingen, og redder seg ofte unna.

Hovedføden til ekornet er gran- og furufrø. Ofte kan man iakttå det på en stubbe der det sitter på bakbeina med halen opp langs ryggen idet det gumler på en grankongle. Raskt og effektivt river det av kongleskjellene og får tak i frøene innenfor. Både skjell og avspiste kongler ligger som regel strødd rundt omkring der ekornet tilbringer sin tid. Om sommeren velger den å variere kosten betydelig, og da er hverken egg eller fuglunger sikre. Hasselnøtter åpner det på en særskilt måte ved å holde nøtta i forbeina mens det med underkjeven gnager hull i den. Med fortennene bryter det så skallet opp. Ekornet er heller ikke ukjent med å lagre sopp til trange tider.

Ekornbestanden varierer med tilgangen på frø fra bartrær. Et typisk kongleår er gjerne også ekornår.

Tidligere var ekornet et betyde-

lig jaktvilt, og Norge hadde en stor eksport av skinn eller gråverk som det kalles. I 1935 ble over en halv million skinn til en betydelig verdi ført ut av landet. Med andre ord var det en av de viktigste jaktbare viltartene i landet.

I våre dager er ekornjakt uten betydning, men det er faktisk noen som holder på ennå, skjønt det er nok mest for moro skyld.

For å sikre seg nok mat i vinterseongen, er ekornet nødt til å hamstre mat. Vårt ekorn går jo ikke i dvale slik som piggsvin eller flaggermus. Frø og nøtter blir samlet på forskjellige steder, bl.a. nede i jorda. Luktesansen er så god at maten godt kan være temmelig langt nede i jorda, uten at det blir problemer med å finne tilbake. Siden alle ekorn hamstrer, kommer den lagrede føden ofte andre ekorn til gode. Trolig er det nettopp luktesansen og ikke hukommelsen som er viktigst når det gjelder å sikre seg slike forråd. Men jeg vet om et tilfelle der et ekorn hadde kommet seg inn i en hytte og lagret en nøtt nedi gulvteppet like ved et stolbein. En uke seinere kom det tilbake og plukket opp nøtta igjen!

Vårt eget ekorn er på ingen måte det eneste av sitt slag her i verden. Det finnes hele 251 arter i ekornfamilien! Det kan være små dvergekorn med en kroppslengde på 8–10 cm eller store murmeldyr som lever på bakken. Det finnes også ekorn med hudfolder som kan brettes ut slik at det kan seile i lufta over store avstander. De største flyveekornene kan sveve opptil hundre meter! Og halen brukes som ror!

Gjennomgang av alle fuglearter observert ved Østensjøvannet i 1995

AV KNUT EIE

Året 1995 var et godt fugleår for Østensjøvannet. Denne perlen i Oslo kunne fremvise høye antall for mange arter, og noen sjeldne gjester som dvergfluesnapper og skjeggmeis var også innom. Invasjonsarter som nøttekråke, sidensvans, konglebit og gråsisik ble det sett mye av denne høsten. Mange personer er involvert i de ukentlige tellingene av fugl rundt Østensjøvannet som Østensjøvannets Venner og Norsk Ornitologisk Forening avd. Oslo og Akershus står bak. Disse personene fortjener honnør for sin innsats og den tiden de bruker på det. 1995 var det femte året på rad slike tellinger ble foretatt, og trenden er klar. Det ble sett flere arter og flere individer av de fleste artene i 1995 enn i de foregående år. La oss håpe at naturkvaliteten og mangfoldet fortsetter å vokse.

(Observasjonene er hittil ikke behandlet av sjeldenhetskomiteen for fugl, LRSK i Oslo og Akershus.)

I 1995 ble 135 arter observert ved Østensjøvannet. Totalt er 201 fuglearter registrert gjennom alle tider.

Toppdykker *Podiceps cristatus*
Omtrent 10–15 par hekker i vannet, de fleste i vannets sørlige del. 58 fugler ble sett 23.8. og 30.8.

Horndykker *Podiceps auritus*
En fugl ble sett 29.4 og 30.4 ved Bekkasimyra på østsiden.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*
5 ind. 30.4, 3 ind. 3.5 og 1 ind. 9.9.

Gråhegre *Ardea cinerea*
2 fugler ble sett noen ganger ved vannet i mai og juni. Enslige individer ble sett i august.

Knoppsvane *Cygnus olor*
2 knoppsvaner lå i vannet 26.–27.5.

Sangsvane *Cygnus cygnus*
Sangsvaner besøkte vannet i april og i november. 6 ind. ble sett 22.4.

Grågås *Anser anser*
Så mange som 586 ind. var her 30.8. Om sommeren holder det til 4–500 fugler over lengre tid. Dette antallet har økt opp gjennom årene. De myter her og i en kort periode om sommeren mister de evnen til å fly. Noen par hekker også ved vannet. Et ind. var her ut året.

Snøgås *Anser caerulescens*
3 snøgjess ble sett 16.4. Gjennom hele sommeren holdt det til 6 gjess i vannet.

Kanadagås *Branta canadensis*
Hekker i vannet med flere par. Det største antallet som ble notert var 280 gjess den 11.6. Antallet har sunket noe i forhold til foregående år. Kanadagåsa myter også om sommeren i stort antall ved Østensjøvannet. Sist vinter overvintret 65 ind. i dammen ved sørenden. Blant kanadagjess og grågjess kan man se gjess som er hybrider mellom disse to artene. I Østensjøvannet har det forekommet at disse artene har hekket sammen. Avkommet ligner mest på grågjess, men hodet har store hvite felter.

7 hybrider holdt til i vannet i 1995, og 5 av disse var her fortsatt 31.12.

Hvitkinngås *Branta leucopsis*
Hvitkinngåsa var regelmessig i vannet sommer og høst. Den 21.9 ble 127 ind. tellt. Disse tilhører bestanden som hekker i Oslofjorden og har ikke noe med bestanden på Svalbard å gjøre.

Gravand *Tadorna tadorna*
Et ind. ble sett 5.5.

Brunnakke *Anas penelope*
Arten opptrer regelmessig i lite antall både vår og høst i Østensjøvannet. Den 1.11 var det 6 ind. her. En hann holdt til i dammen ved sørenden gjennom hele desember til tross for sprengkulda.

Brunnakke

BRUCE 80

Krikkand *Anas crecca*
Arten opptrer regelmessig i trekktiden i lite antall. 1 ind. holdt til i vannet hele sommeren. 16 ind. den 15.4 var maks. antall.

Knekkand
Anas querquedula
2 ind. 25.4. Et ind. ble sett 1.5 og 19.5.

Stokkand *Anas platyrhynchos*
Dette er den vanligste anda i vannet. Det største antallet som ble notert var 650 ind. 30.8. Hekkebestanden er på 10–15 par.

Skjeand *Anas clypeata*
2 ind. ble sett 30.4. Noen få skjeender holdt til i vannet i august og september. 4 ind. ble sett på det meste.

Taffeland *Aythya ferina*
2 hanner ble sett 30.8.

Toppand *Aythya fuligula*
Ca. 15 par hekker i vannet. Det største antallet som ble notert var 130 ind. 29.4.

Bergand *Aythya marila*
3 ind. (2 hanner og 1 hunn) ble sett i perioden 15.5 til 21.5.

Sjørre *Melanitta fusca*
1 ind. ble sett 28.4.

Kvinand

BRUCE 85.

Kvinand *Bucephala clangula*
Arten ble sett gjennom nesten hele året unntatt midt på sommeren. I trekketidene raster en del i vannet. 36 ind. var her 29.4.

Lappfiskand *Mergus albellus*
1 ind. ble sett 28.4. I oktober og november holdt det til 3 hunnfargede fugler i vannet over en lengre periode. Det ser ut til at denne spesielle arten er årvisst.

Laksand *Mergus merganser*
Arten ble observert regelmessig i trekkperioden. Høyeste antall om våren var 28 ind. 29.4 og om høsten var det 25 ind. 1.11.

Myrhauk *Circus cyaneus*
En hunn ble sett 8.10 på Østensjø Gård. En hann ble sett 19.10.

Spurvehauk *Accipiter nisus*
Spurvehauken er den rovfuglen man ser oftest i området. Det er flere observasjoner av enslige og parvise fugler gjennom hele året. 3 ind. ble sett 3.9.

Hønehauk *Accipiter gentilis*
Det ble sett enslige fugler i april og september.

Musvåk *Buteo buteo*
1 musvåk ble observert 30.3.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*
Enslige fiskeørner ble sett over vannet april, mai og juni. De ble også sett fiskende. Bl.a. ble ei gjedde tatt om kvelden 7.5 utenfor Slåttenga. 2 ind. var her 24.4. Man kan spekulere på om flommen i Øyeren påvirket noen av ørnene i Østmarka til å begynne å fiske i Oslo. Observasjonene i juni kan tyde på det. Nest etter spurvehauken var fiskeørna den rovfuglen som ble observert flest ganger i 1995.

Tårnfalk *Falco tinnunculus*
1 ind. var her 22.-24.4.

Vandrefalk *Falco peregrinus*
Denne arten ble sett ved vannet 1.1, 9.4, 22.4 og 17.9. Det er iallfall et individ som skjønner at her er det nok mat.

Sivhøne *Gallinula chloropus*
Hekker i vannet med ca. 20 par. 41 ind. var her 23.9.

Sothøne *Fulica atra*
Hekker i vannet med ca. 20 par. Den 9.4 og 17.9 ble 68 ind. tellt.

Trane *Grus grus*
7 traner ble sett 24.4.

Tjeld *Haematopus ostralegus*
11 tjeld var her 12.5.

Vipe *Vanellus vanellus*
Vipa ble observert noen ganger i trekketidene vår og høst. På det meste ble 21 vipere sett 9.4 og 17.9.

Temmincksnipe *Calidris temminckii*
Et ind. ble observert 20.5.

Enkeltbekkasin *Gallinago gallinago*
En del ind. ble sett under trekk-tiden vår og høst, spesielt i april. 9 fugler var her 15.4 og 16.8 ble 7 sett.

Dobbeltbekkasin *Gallinago media*
Et ind. ble sett 12.4.

Rugde *Scolopax rusticola*
1 rugde ble observert 12.4.

Brushane *Philomachus pugnax*
8 ind. ble sett ved vannet 13.5.

Skogsnipe *Tringa ochropus*
Arten ble sett ved vannet i april, mai og i august. 4 ind. var her 29.4.

Grønnstilk *Tringa glareola*
Enslige ind. ble sett i april, mai og i oktober.

Gluttsnipe *Tringa nebularia*
Enslige ind. ble sett på vårtrekk med 4 ind. den 6.5 som høyeste antall.

Rødstilk *Tringa totanus*
2 ind. ble sett 13.5 og 1 ind. 14.5.

Strandsnipe *Actitis hypoleucos*
Arten ble sett regelmessig gjennom det meste av sommerhalvåret. 17 ind. ble sett 17.5.

Storspove *Numenius arquata*
Noen få ind. ble sett i trekketidene.

Småspove *Numenius phaeopus*
Det ble sett vanvittig mye småspover ved vannet i april og mai i 1995. Et utrolig antall på 160 ind. ble sett 28.4. Disse var fordelt på 5 flokker som rastet på jordene ved Østensjø gård.

Dvergmåke *Larus minutus*
1 ind. holdt til i vannet 25.-27.5.

Hettemåke *Larus ridibundus*
Omkring 1000-2000 par hekker ved vannet, for det meste på flyteøyene i den sørlige delen. 3100 ind. ble estimert 29.4.

Fiskemåke *Larus canus*
Fiskemåka holdt til i vannet gjennom hele året. Om sommeren var det bare enslige eller noen få som ble sett, men vår og høst var de litt mer tallrike. 75 ind. ble sett 16.10.

Sildemåke *Larus fuscus*
Sildemåka blir sett regelmessig i vannet i perioden mars til september. 29.4 ble 29 ind. sett.

Gråmåke *Larus argentatus*
Gråmåka holdt til i vannet gjennom hele året. Største antallet var 320 18.2.

Svartbak *Larus marinus*
Svartbak ble sett i vannet fra januar til september. 5 ind. ble sett 21.5 som det høyeste antallet.

Makrellterne *Sterna hirundo*
Noen makrellterner ble sett i vannet i mai og juni. 9 ind. ble sett den 20.5.

Bydue *Columba livia*
Vanlig i området hele året. Maks antall var 200 den 17.9.

Ringdue *Columba palumbus*
Ringdua er vanlig i området fra mars til oktober. Den hekker i skogen omkring vannet. 185 ind. ble sett 11.4.

Skogdue *Columba oenas*
Denne uvanlige arten ble sett noen få ganger. 8 ind. ble sett 11.4 og så mange som 35 ind. ble sett 11.6.

Gjøk *Cuculus canorus*
Et ind. ble sett 22.5.

Hornugle *Asio otus*
Arten hekket i området sommeren 1995. 2 unger ble sett i perioden 17.-20.6.

Jordugle *Asio flammeus*
1 ind. ble sett på trekk 22.4.

Tårnseiler *Apus apus*
Arten er vanlig i sommerhalvåret.

Svartspett *Dryocopus martius*
Enslige fugler ble sett i perioden august til november.

Grønnspekk *Picus viridis*
Den ble observert gjennom hele året.

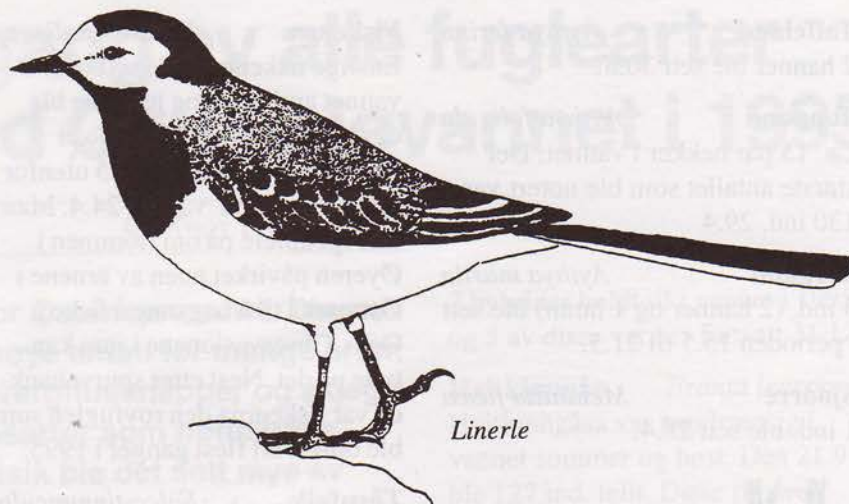
Flaggspekk *Dendrocopos major*
Arten ble observert gjennom hele året. 2 par hekket i Tallbergåsen og 1 par ved Bogerudmyra.

Dvergspett *Dendrocopos minor*
Et ind. ble sett 12.4.

Sanglerke *Alauda arvensis*
Sanglerka ble sett regelmessig i trekketidene, med flest observasjoner om våren. Maks antall var minst 60 fugler 12.4.

Sandsvale *Riparia riparia*
Denne svala ble sett en del ganger i perioden mai til august. 20 ind. ble tellt 21.5.

Låvesvale *Hirundo rustica*
Arten er vanlig om sommeren. Hekker i området.

Linerle

Taksvale *Delichon urbica*
Arten er vanlig om sommeren. Hekker i området.

Trepiplerke *Anthus trivialis*
Arten ble registrert noen ganger i trekketidene april/mai og august/september.

Heiplierke *Anthus pratensis*
Arten er vanlig på trekk både vår og høst. 138 ind. ble tellt 30.4.

Gulerle *Motacilla flava*
En del fugler holdt til på de store gressplenene under trekket, spesielt i august. Underarten sårle dominerer, men sørlig gulerle ble iallfall registrert 7.5 og 21.5.

Vintererle *Motacilla cinerea*
Vintererla hekker i området med to par. Den ble sett regelmessig fra slutten av mars til oktober. 5 ind. ble sett 11.4.

Linerle *Motacilla alba*
Vanlig i sommerhalvåret. Hekker i området.

Sidensvans *Bombicilla garrulus*
Invasjonen høsten 1995 merket man også ved Østensjøvannet. Maks antall var 80 fugler 10.12.

Gjerdesmegg *Troglodytes troglodytes*
Arten ble observert regelmessig gjennom det meste av året. 7 ind. ble registrert 16.10.

Jernspurv *Prunella modularis*
Det tyder på at jernspurv hekker i skogen på vestsiden av vannet med noen få par. Den blir også observert regelmessig i trekktiden.

Rødstrupe *Erithacus rubecula*
Arten er vanlig i sommerhalvåret. Den hekker i området.

Blåstrupe *Luscinia svecica*
1 ind. observert den 23.5 og 25.9

Rødstjert *Phoenicurus phoenicurus*
Enslige ind. ble sett 7.5 og 22.5.

Steinskvett *Oenanthe oenanthe*
1 ind. under vårtrekket 30.4.

Buskskvett *Saxicola rubetra*
Noen ind. var ved vannet mai, august og september. Maks antall var 4 ind. 10.5.

Svarttrost *Turdus merula*
Arten hekker i området. Noen få overvintret.

Gråtrost *Turdus pilaris*
Dette er den vanligst trosten. Ble observert hele året, selv om det var færre fugler her om vinteren. Den var spesielt tallrik på høsttrekket med et maksimumstall på minst 310 ind. 14.10. Vanlig hekkefugl i området.

Måltrost *Turdus philomelos*
Måltrosten var den sjeldneste av de fire turdus-artene som ble observert. Det foreligger kun observasjoner fra april.

Rødvingetrost *Turdus iliacus*
Arten ble observert regelmessig fra våren og ut året. En del overvintret pga. bra bærhøst, spesielt av rognebær.

Sivsanger

Acrocephalus schoenobaenus
En sivsanger ble hørt syngende 20.5.

Myrsanger

Acrocephalus palustris
1 ind. sang i tidsrommet 12.–17.6 ved Smedbergbekken på vestsiden.

Rørsanger

Acrocephalus scirpaceus
Fra takrørbeltet langs Østensjøvannet hører man om sommeren flere rørsangere som synger. Det høyeste antall syngende hanner som ble notert var 11 hanner som ble hørt 27.5.

Tornsanger *Sylvia communis*

Tornsangeren forekommer i passende biotoper rundt vannet. Vanligvis ble 4 hanner hørt syngende, men den 1.7.91 sang 5 hanner.

Møller *Sylvia curruca*
Noen få møllere ble observert i mai og i august.

Hagesanger *Sylvia borin*
Arten hekker i området. Maks antall var 7 syngende ind. den 11.6.

Munk *Sylvia atricapilla*
Munk hekker i området. Maks antall var 8 ind. den 26.5. Den var i området fra april til september.

Bøksanger

Phylloscopus sibilatrix
2 ind. sang 14.5. Ellers ble 1 ind. hørt syngende i mai og juni.

Løvsanger

Phylloscopus throchilus
Arten er vanlig i sommerhalvåret og hekker i området. Over 100 ind. ble registrert 21.5.

Gransanger

Phylloscopus collybita
Arten ble registrert i trekkiden vår og høst. 7 ind. ble sett 23.9.

Fuglekonge *Regulus regulus*

Ble registrert regelmessig i lite antall gjennom hele året. Mye tyder på at den hekker i skogen på vestsiden av vannet.

Gråfluesnapper

Muscicapa striata
1 ind. ble observert 26.8.

Dvergfluesnapper *Ficedula parva*

En av årets mest selebre fugler ved Østensjøvannet var en hann som holdt til på vestsiden av vannet 21.–22.5. Den var aktiv oppe i løvverket på insektjakt. Den ble også hørt syngende. Dette var en hann med fin rød strupe. Det var forøvrig et godt år for denne arten i Oslo, med noen i Sørkedalen også.

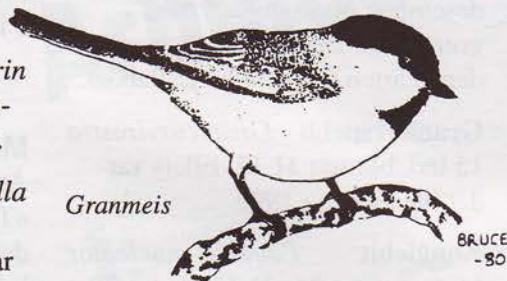
Svarthvit fluesnapper

Ficedula hypoleuca
Noen par hekker i kasser rundt Østensjø Gård.

Skjeggmeis *Panurus biarmicus*

Dette er også en av årets mest selebre arter. 3 ind. av denne sjeldne arten var ved Bogerudmyra 23.9. De ble sett i det de forlot området.

Stjertmeis *Aegithalos caudatus*
Arten ble sett noen få ganger.

Granmeis *Parus montanus*

Det foreligger spredte observasjoner fra hele året. Den hekker i Tallbergåsen.

Toppmeis *Parus cristatus*

Denne barskogsarten er ganske vanlig i Østmarka, og om høsten streifer noen omkring og kommer bl.a. til Østensjøvannet.

Svartmeis *Parus ater*

Spredte observasjoner fra vår, sommer og høst. Den hekker i området. Et par med 5 unger ble sett 11.6.

Blåmeis *Parus caeruleus*

Arten er vanlig hele året. Den hekker i området.

Kjøttmeis *Parus major*

Arten er vanlig hele året. Den hekker i området.

Spettmeis *Sitta europaea*

Arten ble sett regelmessig gjennom hele året. Den hekker i området.

Trekryper *Certhia familiaris*

Arten ble sett regelmessig gjennom hele året. Mye tyder på at den hekker.

Tornskate *Lanius collurio*

2 ind. ble observert 12.8.

Nøtteskrike *Garrulus glandarius*

Arten finnes i området vår og høst.

Skjære *Pica pica*

Arten er vanlig hele året. Den hekker i området.

Nøttekråke

Nucifraga caryocatactes
Invasjonen av sibirnøttekråker på Østlandet høsten 1995 gikk heller ikke upåaktet hen ved Østensjøvannet. I august, september og oktober ble området «invadert» av nøttekråker. 15 ind. ble sett 23.9. Men det er alltid nøttekråker i dette området hver høst, selv om antallet var høyere i 1995.

Kaie *Corvus monedula*

Gjennom hele året ble det observert kaier.

Kråke *Corvus corone*

Kråka er vanlig hele året. Den hekker i området.

Ravn *Corvus corax*

2 ravner ble sett 21.4 og 1 ravn 24.4.

Stær *Sturnus vulgaris*

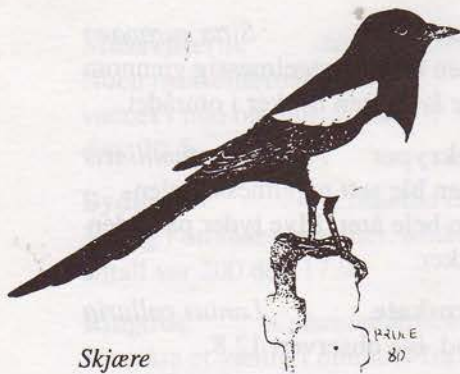
Stæren hekker i området. I juli og august pleide det å overnatte en enorm mengde med stær på småøyene i sørenden av vannet. Dessverre var det vanskelig å anslå antallet, men den 18.8 og 20.8 ble mengden anslått til godt over 3000 stær. Østensjøvannet er en viktig overnattingsplass for stær fra et stort område.

Gråspurv *Passer domesticus*

Gråspurven ble sett regelmessig gjennom hele året, men aldri i stort antall.

Pilfink *Passer montanus*

Arten er vanlig i området hele året,

Skjære

ofte i stort antall. Fra juli og utover opptrådte arten ofte i store flokker. Det største antallet var på 270 fugler den 3.9. Omkring Østensjøvannet er pilfinken mye vanligere enn gråspurven.

Bokfink *Fringilla coelebs*
Arten er vanlig fra mars til oktober. Den hekker i området. I april/mai yret det av finker i Almedalen, Østensjø Gård, Ormelunden og jordene omkring.

Bjørkefink *Fringilla montifringilla*
Arten ble observert regelmessig, ofte i stort antall, på trekk både vår og høst. I april/mai yret det av finker i Almedalen, Østensjø Gård, Ormelunden og jordene omkring. Godt over 1500 bjørkefinker var her 22.4. En del overvintret sist vinter, f.eks. var 16 ind. her 31.12.

Grønnfink *Carduelis chloris*
Den er vanlig hele året. Arten hekker i området.

Stillits *Carduelis carduelis*
Denne vakre fuglen ble sett i et antall av 32 14.01. Regelmessig fra våren og spesielt ofte om høsten. 20 ind. 14.11.

Grønnsisik *Carduelis spinus*
Arten holdt til i området hele året. De høyeste antallene var fra september til november med f.eks. 100 ind. 20.10.

Tornirisk *Carduelis cannabina*
Arten ble registrert en del ganger både vår og høst. Maks antall var på 30 ind. 22.4.

Bergirisk *Carduelis flavirostris*
Det ble sett en del bergirisker ved vannet i april. Det høyeste antallet var på 40 fugler den 22.4. Et ind. ble også sett den 20.10.

Gråsisik *Carduelis flammea*
Arten ble sett regelmessig ofte i store flokker i perioden januar til april og i perioden september til desember, ofte sammen med grønnsisik. Det var invasjon av denne arten sist høst på Østlandet.

Grankorsnebb *Loxia curvirostra*
15 ind. ble sett 31.12. Ellers var det lite av den i 1995.

Konglebit *Pinicola enucleator*
I tidsrommet 24.-31.12 ble fra 20 til 31 konglebit observert. Den 27.12 ble 31 ind. sett. I høst ble det sett flere konglebit enn vanlig. Den hadde som sidensvansen også invasjon denne høsten og vinteren.

Dompap *Pyrrhula pyrrhula*
Arten ble observert regelmessig i lite antall fra januar til mai og fra september og ut året.

Kjernebiter *Coccothraustes coccothraustes*
2 kjernebitere ble sett ved vannet 31.12.

Gulspurv *Emberiza citrinella*
Arten holdt til rundt vannet i lite antall hele året bortsett fra en periode om sommeren.

Sivspurv *Emberiza schoeniclus*
Denne buskspurven hekker i takrørbeltet og busker rundt Østensjøvannet. Arten holder til langs vannet fra mars til oktober. Maks antall var 35 ind. 29.4.

Lappspurv *Calcarius lapponicus*
Et par ble sett 22.4 og 1 ind. 7.5.

Snøspurv *Plectrophenax nivalis*
2 ind. ble sett 28.3.

Merknad fra redaksjonen:
Artikkelen har stått i «Toppdykker'n» nr. 2 1996. Siden den gang er ytterligere to arter innrapportert til Knut Eie og rapportert videre til redaksjonen av «Sothøna» den 6. juni. Det gjelder taffeland og blåstrupe. Disse arter er tatt inn i oversikten. Noen maks. tall er korrigert.

Visste du at:

- hettemåkebestanden i Østensjøvann talte rundt 2500 par i 1974.
- hettemåkebestanden talte drøye 1500 par i 91.
- hettemåkebestanden teller rundt 1800 par i år.
- hettemåkene beskytter andre fuglearter som
- toppdykker, sivhøne, sothøne med flere.

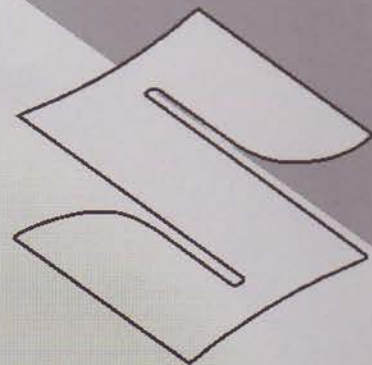
- hettemåkebestanden i Nord-europa er på tilbakegang.

Visste du at:

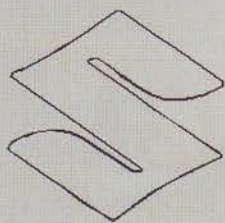
- spettene lager nytt reirhull hvert år.
- gamle spettehull benyttes til hekking av andre arter (hulerugere) årene etter.
- både kvinand, laksand og lappfiskand er hulerugere.

- ekorn og mår kan benytte gamle spettehull.
- spettene er derfor nøkkelararter i naturen.
- flere spettearter er truet på grunn av moderne skogsdrift.
- spettens hjerne er festet med et sinnrikt fjærsystem. En stor fordel når det hakkes.
- grønnspett og flaggspett hekker ved Østensjøvannet.

SUZUKI

- Motorsykler
- Mopeder
- Båtmotorer
- Aggregater
- Arbeidsmaskiner

SUZUKI

- Et sikkert valg!

Importør:

ERLING SANDE AS

Tlf.: 22 68 37 90 Fax. 22 19 51 41

- Et selskap i Tiedemanns

C

Takk til våre sponsorer

<p>Oslos største boligmarked</p> <p>Telefon 22 86 55 00</p>	
 <p>Aut. El. Entreprenør God og rask service til riktig pris.</p> <p>Telefon: 22 28 70 36</p>	<p>GULLÅREN Manglerud Senter Tlf.: 22 26 15 46</p> <p>Åpent: Mand.-Fred. 10.00-19.00 Lørdag 09.00-16.00</p> <p>Støtt apotekene i lokalmiljøet</p> <p>LAMBERTSETER APOTEK Langbølgen 1, 1150 Oslo</p>
	<p> BØLER GARTNERI OG BLOMSTERFORRETNING</p> <p>BØLER GÅRD - 0690 OSLO TELEFONER 22 26 01 95 - 22 26 09 34</p>
<p>MANGLERUD APOTEK Manglerud Senter</p> <p>Åpningstider: Mandag-Fredag 09.00-17.00 Lørdag 09.00-13.00</p>	
<p> Ekebergvn. 235 1162 Oslo Tlf. 22 74 70 75 Fax 22 74 65 12</p>	<p>JØLSTAD BEGRAVELSESBYRÅ</p> <p>ABILDSØ Enebakkveien 287 22 29 38 00 DØGNVAKT</p>
<p> Manglerud senter</p>	<p> Aase Jølstad Pedersen Lyngveien 9 22 19 01 12</p>

<p>HENTER OG BRINGER GLASS EKSPERTEN</p> <p>BØLER SENTER Bølerlia 2 Tlf. 22 26 52 59</p> <p>RYEN Enebakkvn. 135 Tlf. 22 19 28 30</p>	<p>Pål E.W. Apall Kiropraktor</p> <p>Haakon Tvettersv. 8 0682 Oslo 22 26 35 29</p>		
<p>sparebanken NOR</p> <p>Din nærbank i området rundt Østensjøvannet</p> <p>Bankkontorer:</p> <table> <tr> <td>Bankkontor Oppsal Østmarkveien 2 0687 OSLO Telefon: 22 26 58 69 Telefax: 22 75 00 80</td> <td>Bankkontor Manglerud Manglerud Senter 0679 OSLO Telefon: 22 26 37 96 Telefax: 22 27 17 52</td> </tr> </table>		Bankkontor Oppsal Østmarkveien 2 0687 OSLO Telefon: 22 26 58 69 Telefax: 22 75 00 80	Bankkontor Manglerud Manglerud Senter 0679 OSLO Telefon: 22 26 37 96 Telefax: 22 27 17 52
Bankkontor Oppsal Østmarkveien 2 0687 OSLO Telefon: 22 26 58 69 Telefax: 22 75 00 80	Bankkontor Manglerud Manglerud Senter 0679 OSLO Telefon: 22 26 37 96 Telefax: 22 27 17 52		
<p>ERTIK EEG & CO. A.S Aut. installasjonsfirma Manglerud</p>			
<p>BRUKS - HUNDEN </p> <p>- alt i hundestyr</p> <p>Vi ønsker våre to- og firbeinte venner en GOD SOMMER!</p> <p>Vi skreddersyr utstyr til DINHUND.</p> <p>ÅPENT: Mandag-Fredag 11.00-18.00 Lørdag 11.00-16.00</p> <p>Østensjøvn. 74, 0667 Oslo v/Bryn senter Tlf. 22 27 69 99</p>	<p>Lambertseter Kro</p> <p>Langbølgen 3 (Lambertseter sentrum) 1150 Oslo, tlf. 22 28 03 22</p>		
<p>AGA AGA Progas AS SPESIALISTEN PÅ PROPAN Postboks 42, Manglerud, 0612 OSLO</p>			
<p>DIN NÆRBUTIKK FOR HERREKLÆR</p> <p> FRANK SÆTHER HERREKLÆR</p> <p>MANGLERUDSENTER 2. ETG. TLF.: 22 27 60 03</p>			